

ارائه مدلی برای ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان*

جواد ایمانی^۱

مهدی باقری^۲

نادرقلی قورچیان^۳

پریوش جعفری^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۲۳

چکیده

اثربخشی اگرچه مسأله‌ای پیچیده در ادبیات مدرسه است، بدون تردید ابزاری رایج و مهم برای ارزشیابی عملکرد مدارس محسوب می‌شود. از طرفی دیگر اثربخشی سیستم‌های آموزشی، به ویژه مدارس همچنان به عنوان یک موضوع مدیریتی و تربیتی به تفکر و پژوهش نیاز دارد. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف ارائه مدلی برای ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان انجام شد. جامعه آماری آن در بخش کیفی شامل افراد خبره در حوزه اثربخشی مدارس و در بخش کمی شامل کلیه مدیران، دبیران و هنرآموزان مدارس در استان هرمزگان در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ (N=۶۸۰۰) بود. حجم نمونه در بخش کیفی با توجه به اصل اشباع داده‌ها، ۱۰ نفر و در بخش کمی بر اساس فرمول کوکران ۳۶۴ نفر برآورد شد. برای انتخاب نمونه در بخش کیفی از نمونه‌گیری هدفمند و در بخش کمی از نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، در بخش کیفی، مصاحبه نیمه ساختمند و در بخش کمی، پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود. روایی مصاحبه با روش مثلث‌سازی و پایایی آن از طریق کاپای کوهن ۰/۷۹۲ به دست آمد و در بخش کمی روایی همگرا از طریق محاسبه میانگین واریانس استخراج شده و روایی واگرا از طریق محاسبه جذر AVE به تأیید رسید. پایایی نیز از طریق آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۸۶ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی از کدگذاری باز و محوری و در بخش کمی از آزمون‌های تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل عاملی تأییدی و t تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج به دست آمده به شناسایی ۶ بُعد و ۱۶ مؤلفه و ۶۵ شاخص منجر شد. نتایج دیگر نشان داد که وضعیت موجود اثربخشی مدارس متوسطه دوم کمتر از متوسط جامعه بود. ۲۱ سازوکار اجرایی در جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم مورد توافق نمونه پژوهش ارائه شد.

کلیدواژه‌ها: آموزش و پرورش، اثربخشی، مدارس، استان هرمزگان.

^۱ - گروه مدیریت آموزشی واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

^۲ - گروه مدیریت آموزشی واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران. meh.bagheri@mailfa.com

^۳ - استاد، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران. naghourchian@gmail.com

^۴ - معاون پژوهشی دانشکده مدیریت و اقتصاد واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران

مقدمه

آموزش و پرورش، کلید فتح آینده است و از دیر باز انتظار از آموزش و پرورش آن بوده که انسان‌های فردا را تربیت کند و نسل امروز را برای زندگی در جامعه‌ی فردا آماده سازد. بنابراین ضرورت دارد برنامه‌ریزان و سیاستگذاران آموزشی، معلمان و مسئولان آموزش و پرورش، الزامات و مقتضیات زندگی فردا را بشناسند تا بتوانند آمادگی دانش و بینش لازم را در دانش‌آموزان برای فعالیت در جامعه فردا پرورش دهند و در راستای این سیاست، شناسایی ویژگی‌های آموزش و پرورش کارآمد از اهمیت خاصی برخوردار است (اردشیر نشان و جوینی، ۱۳۹۵).

بی‌شک یکی از مهم‌ترین عوامل پیشرفت هر جامعه، آموزش و پرورش آن جامعه است و تجربه نشان داده است که چگونگی وضعیت آموزش و پرورش در کشورهای مختلف، داستان رشد و انحطاط هر کشور در طول حیات تاریخی آنهاست. جامعه‌ای پیشرفته است که سیستم آموزشی پیشرفته و متری داشته باشد و برعکس قومی منحل و یا دچار رکود است که دارای نظام آموزشی عقب مانده و راکد باشد و این نکته قابل تعمیمی است که در مورد ابعاد مختلف و در همه زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و حتی مذهبی و اخلاقی و در رابطه با کلیه جوامع انسانی صادق است (نوریان و شهبازی، ۱۳۹۲).

نقش مدارس در خودکفایی جامعه امروز بسیار زیاد و ارزشمند است. مدارس به عنوان پایه و اساس جامعه امروز مطرح می‌شوند، زیرا آنها زمینه‌ای فراهم می‌کنند که دانش‌آموزان دانش جدید را به دست آورند، مهارت‌های خود را کشف کرده و آنها را توسعه دهند، شناخت بالایی داشته باشند و در نهایت به اعضای جامعه تبدیل شوند. مدارس نه تنها به منظور کمک به دانش‌آموزان در به دست آوردن دانش و علم فعالیت می‌کنند؛ بلکه با آموزش‌های برنامه‌ریزی شده خود در حوزه ارزش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌ها تلاش می‌کنند تا دانش‌آموزان را به متفکرانی نوآور و صاحب ایده و نظر تبدیل نمایند (آلزهرانی^۱ و همکاران، ۲۰۱۶). هدف تمامی نظام‌های آموزشی، برپا کردن مدارس خوب و دارای کیفیت است. کیفیت مدارس مستلزم تلاش و کار جمعی و هماهنگی کلیه عوامل داخلی و خارجی نظام مدرسه است. از میان بخش‌های گوناگونی که در آموزش و پرورش به‌طور رسمی فعال هستند، مدرسه به‌عنوان یک نهاد اجتماعی حساس، نقش مهمی در تحقق هدف‌های اقتصادی،

* مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس است.

اجتماعی و فرهنگی بر عهده دارد و لازمه تحقق این هدف‌ها، ایجاد و تقویت محیط‌های جذاب، با کیفیت و دارای استاندارد است (پاهنگ و همکاران، ۱۳۹۶). صحبت از چنین مدرسه‌ای، ذهن را به سمت میزان اثربخش بودن مدارس متبادر می‌نماید. اثربخشی مدرسه موضوعی است که امروزه بیش از گذشته مدنظر قرار گرفته است و سازمان‌های متعددی در رابطه با این مسأله فعالیت می‌کنند. به طوری که بیش از سی و پنج کنفرانس سالانه مدارس اثربخش در آریزونای آمریکا برگزار شده که نشان دهنده بیش از سه دهه تلاش علمی و حرفه‌ای در رابطه با اثربخشی مدرسه است (رحیمیان، ۱۳۹۵).

اثربخشی اگرچه مسأله‌ای پیچیده در ادبیات مدرسه است، بدون تردید ابزاری رایج و مهم برای ارزشیابی عملکرد مدارس محسوب می‌شود. از طرفی دیگر اثربخشی سیستم‌های آموزشی، به ویژه مدارس همچنان به عنوان یک موضوع مدیریتی و تربیتی به تفکر و پژوهش نیاز دارد. اهمیت این موضوع زمانی بهتر درک می‌شود که نمی‌توان بدون درک صحیح و مشترکی از مفهوم اثربخشی، تصمیم‌های مؤثری برای بهبود و اداره سیستم‌های آموزشی اتخاذ نمود (خلخال، ۱۳۹۵). به باور هوی و میسکل^۱ (۲۰۱۵) تعریف اثربخشی طی دوره‌های مختلف پیوسته در حال تغییر بوده و متأثر از دیدگاه‌های گوناگون نسبت به مدرسه و بازتاب دهنده تحولات اجتماعی بوده است (بنی‌اسد و همکاران، ۱۳۹۶). اثربخشی مدارس به میزان کوششی سنجیده می‌شود که آنها برای تحقق یادگیری در حد تسلط برای همه دانش‌آموزان به عمل می‌آورند (ساک، ۱۳۸۷). در واقع دستیابی به یادگیری اثربخش و همه جانبه نشانی از تحقق مدارس اثربخش در مدرسه تلقی می‌شود. در مدارس اثربخش این اندیشه حاکم است که همه دانش‌آموزان می‌توانند یاد بگیرند. از این رو وظیفه مدارس، ایجاد انگیزه هر چه بیشتر برای یادگیری در دانش‌آموزان و پذیرفتن مسئولیت‌های هر چه بیشتر آنان در این زمینه است (روزن^۲، ۲۰۱۰). مرور برخی از پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تعداد قابل توجهی از دانش‌آموزان موفق به دستیابی به نتایج مثبت مدرسه نمی‌شوند و بدون کسب دانش و مهارت‌هایی که لازمه زندگی در جهان پیچیده و چالش برانگیز است، وارد جامعه می‌شوند. نتیجه این ضعف، نشأت گرفته از اثربخش نبودن مدارس است (هریس^۳، ۲۰۰۴؛ بولن و همکاران^۴، ۲۰۱۲). یک

1 Hoy, W.K. & Miskel, C.

2 Rousen, L.

3 Harris, A.

4 Bollen, D & et al.

مدرسه اثر بخش مدرسه‌ایی است که برنامه آموزشی با کیفیت بالا را برای تحقق اهداف وسیع سیستم و اهداف مشخص محلی طراحی شده است، تدوین و حفظ می‌کند، همه دانش‌آموزان صرف‌نظر از خانواده یا زمینه اجتماعی، هم بهبود و پیشرفت را در طول مسیر زندگی در مدرسه و هم موفقیت نهایی را در تحقق آن اهداف بر اساس تکنیک‌های اندازه‌گیری مناسب بیرونی و مبتنی بر مدرسه تجربه می‌کنند (تون سند^۱، ۱۹۹۴). در واقع، اثربخشی مدارس اشاره به توانایی یک مدرسه برای دستیابی به نتایج مطلوب دارد (فنگ^۲، ۲۰۰۷؛ گانیهار و هانگال^۳، ۲۰۰۸).

لازم به ذکر است طبق نتایجی که در دهه ۱۹۹۰ در دومین گردهمایی سازمان بین‌المللی کار برگزار گردید، این نتیجه حاصل شد که اثربخشی مدارس در کل جهان به ویژه در کشورهای در حال توسعه مانند ایران، به مرحله فوق‌العاده پایینی تنزل کرده است. این نتایج مطابق است با نتایج طرح مهندسی اصلاحات آموزشی دهه ۸۰ در ایران، که بر مبنای آن سازمان آموزش و پرورش کشور نتوانسته به اهداف اصلی و بنیادین خود دست یابد و سطح اثربخشی در سازمان آموزش و پرورش کاهش یافته است. کاهش اثربخشی آموزشی به معنای انجام نشدن یا ناقص انجام شدن فرآیند یادگیری و صورت نگرفتن جامعه‌پذیری کامل دانش‌آموزان است که خود این امر نیز سبب کاهش سطح سواد، نبود کارشناسان و متخصصان در زمینه‌های مختلف و نبود شهروندان آگاه در آینده خواهد شد. به عبارت دیگر، پایین بودن اثربخشی مدارس در کشورهایی مانند ایران به معنای عدم پیشرفت در مسیر توسعه و کاهش سرعت در مسیر توسعه یافتگی است و این امر مدت زمان پیشرفت و توسعه را دو چندان می‌کند. بنابراین ضروری است که به این مسأله رسیدگی شود (شیربگی و همکاران، ۱۳۹۳).

هرساله بخش زیادی از بودجه کشور صرف آموزش در مدارس می‌شود که از اثربخشی کمی برخوردار بوده و نه تنها تأثیر چندانی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ندارند بلکه با افت تحصیلی زیادی مواجه هستیم، با این وجود در کنار همین مدارس با مدارس هم روبرو می‌شویم که با همان امکانات و شرایط، افرادی باسواد و کارآیی بالا تحویل جامعه می‌دهند و از این جهت با استقبال عموم مردم برای ورود به این گونه مراکز روبرو می‌شوند. پژوهش حاضر درصدد شناخت معیارها،

1 Townsend

2 Feng, D.

3 Ganihar, N. & Hangal, S.

استانداردها و شاخص های این مدارس می باشد. بدیهی است دستیابی به مدارس اثربخش مستلزم آگاهی از جنبه های چارچوب مفهومی آن بوده تا متغیرهای آن را به عنوان ابعاد و مؤلفه های این مدارس شناسایی نمود. همچنین در مورد اثربخشی مدرسه باید پرسیم که مدرسه در رابطه با بعضی از مجموعه استانداردها چگونه عمل می کند در عین حال برای ایجاد معیارهای اثربخشی، مبانی احتمالی متعدد و جایگاه های ارزشی مختلفی وجود دارد که این معیارها می توانند از آنها به وجود آیند. همچنین بر اساس برنامه تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش کشور که از ارزش های منبعث از آموزه های قرآن و سنت پیامبر اکرم و اهل بیت علیهم السلام، و اسناد بالادستی شامل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، رهنمودهای رهبر کبیر انقلاب اسلامی و مقام معظم رهبری، سند چشم انداز بیست ساله، نقشه جامع علمی کشور و سیاست های کلی تحول نظام آموزشی استنتاج شده است؛ مدرسه بایستی رکن اصلی نظام آموزشی و جلوه ای از تحقق مراتب حیات طیبه، کانون عرضه خدمات و فرصت های تعلیمی و تربیتی، زمینه ساز درک و اصلاح موقعیت توسط دانش آموزان و تکوین و تعالی پیوسته هویت آنان بر اساس نظام معیار اسلامی باشد. از طرفی دیگر در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران مدرسه محلی مناسب برای عرضه بایدها و نبایدهای نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی برای دانش آموزان و مبتنی بر ارزش های اسلامی و ملی محسوب می شود. این ارزش ها ملهم از آموزه های قرآن کریم و نیز برگرفته از نقش معنوی، اسوهای، هدایتی و تربیتی پیامبر اکرم (ص) و حضرت فاطمه زهرا (س) و ائمه معصومین (ع) به ویژه آموزه های بنیادین مهدویت و انتظار و میراث نظری و عملی حضرت امام خمینی (ره)، قانون اساسی و ولایت فقیه بوده و مدرسه مکانی امن و غنی شده از برنامه های آموزشی و پرورشی برای همه دانش آموزان است و نقش آن علاوه بر ارتقای دانش و مهارت دانش آموزان، ایجاد آمادگی در آنان متناسب با انتظارات حال و آینده جامعه است. در چنین شرایطی و در افق چشم انداز بیست ساله کشور، مدرسه تبدیل به مکانی خواهد شد که دانش آموزان از حضور فعال در آن لذت می برند و از ترک نمودن آن اکراه دارند. در این مدرسه دانش آموز نه تنها در بخش آموزش بلکه در زمینه تربیت دینی و اخلاقی خود با معلمان مشارکتی فعال دارد. از طرفی دیگر صاحب نظران، کارشناسان، مراکز تحقیقاتی و مؤسسات تربیتی که به اجرای مدارس اثربخش پرداخته و آن را مطالعه کرده اند هر یک به گونه خاصی به توصیف این مدارس پرداخته و ویژگی های آن را بیان نموده اند. بر این اساس برای آموزش و پرورش اثربخش و اثربخشی مدارس به رویکردی کل نگر نسبت به مدرسه نیاز است تا همه فعالیت ها بر

اساس آن متمرکز شوند. با وجود این ادبیات و پژوهش‌های انجام شده، شواهد و قراین نشان می‌دهد نظام آموزش و پرورش کشور نه تنها برای بهره‌گیری از شرایط و خصوصیات جدید و متناسب با تغییر و تحولات فراوان آماده نیست بلکه اهداف مورد نظر موجود را تحقق نبخشیده است. علی‌رغم کوشش‌های فراوانی که برای اثربخشی مدارس انجام پذیرفته است، همچنان ضعف مدارس در این زمینه مورد انتقاد جدی قرار دارد. بخشی از مسأله اصلی تحقیق حاضر آن است که چرا اثربخشی آموزشی در ایران به ویژه در دوره متوسطه که اندیشمندان این دوره را دوران طوفان، فشار و نقطه عطف زندگی نام نهاده‌اند و در گزارش نهایی اجلاس منطقه‌ای یونسکو به عنوان یک دوره انتقالی میان آموزش عمومی غیرتخصصی و دوره آموزش عالی معرفی گردیده است و در نظام تعلیم و تربیت کشورهای مختلف جهان اهمیت استراتژیک دارد؛ کاهش یافته است. با توجه با این امر، این پژوهش بر آن است تا به ارائه مدلی برای ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان بپردازد.

پیشینه پژوهش

ارومچی و وحدت (۱۳۹۵) پژوهشی را با هدف تعیین مؤلفه‌های مدرسه اثربخش و ارائه الگوی مناسب برای مدرسه اثربخش در دوره ابتدایی و مقایسه این الگو با نظرات متخصصان و صاحب نظران در این حوزه در مدارس ابتدایی شهر ارومیه انجام دادند. طبق نتایج به دست آمده، مؤلفه‌های مدرسه اثربخش عبارت بودند از: ساختار سازمانی مدرسه، اهداف علمی، فضای آموزشی با نشاط و پویا، رضایت گروه‌های ذینفع، جو مثبت مدرسه، رهبری آموزشی و اداری، فرصت‌های مشارکت، تأمین منابع، توسعه حرفه‌ای، تعهد حرفه‌ای وسیع، برنامه درسی تعریف شده، اثربخشی معلم، جایگاه دانش آموز. ونداد (۱۳۹۴) پژوهشی را با هدف شناسایی ابعاد فرهنگ مدرسه‌ای اثربخش انجام داده است. نتایج نشان داد فرهنگ اثربخش مدرسه دارای ده مولفه اصلی به شرح زیر است: سبیل‌ها و هنجارها، سرگذشت و تاریخ مدرسه، هنجارها و رفتارها، مراسم‌ها و آیین‌ها، تقویت‌کننده‌ها، جشن‌ها، اهداف و مأموریت‌ها، رویدادها، تشریفات، هنجارها. درویشی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی مؤلفه‌های مدیریت مدرسه اثربخش در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش پرداختند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که در سند تحول بنیادین خودگردانی در مدرسه کمتر مورد توجه قرار گرفته است و بیشتر گزاره‌های سند تحول بر مشارکت همه جانبه ذی‌نفعان تأکید دارد و مقوله خود ارزیابی در مدرسه نیز تا حدودی در سند تحول مورد نظر قرار گرفته شده است.

راهایو^۱ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر صلاحیت‌های حرفه‌ای، نوآوری و هوش هیجانی معلمان بر اثربخشی مدارس پرداخته‌اند. نتایج به دست آمده بیانگر آن بود که نوآوری، هوش هیجانی و صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان بر اثربخشی مدارس تأثیر مستقیم می‌گذارد. بنابراین، مدارس برای اثربخش بودن باید به بازبینی صلاحیت‌های حرفه‌ای، نوآوری و هوش هیجانی معلمان متمرکز شوند. گیلبرت و ماگولود^۲ (۲۰۱۷) در پژوهشی به شناسایی فاکتورهای مؤثر بر اثربخشی مدارس و میزان عملکرد مدارس ابتدایی عمومی و خصوصی پرداخته‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان داده است که میزان اثربخشی مدارس ابتدایی خصوصی و عمومی بسیار عالی است. با این حال، آزمون تفاوت نشان داده است که مدارس دولتی روابط خانه و مدرسه را قوی‌تر از مدارس خصوصی نشان دادند. با توجه به سطح عملکرد مدرسه، مدارس دولتی در سه سال گذشته بهتر از مدارس خصوصی هستند. از لحاظ همبستگی، بین اثربخشی مدرسه و عملکرد مدرسه ارتباط معنادار و مثبت وجود دارد. تجزیه و تحلیل حاصل از رگرسیون نیز نشان داده است که در میان تمام همبستگی‌های به دست آمده، تأثیر توانایی رهبری مدرسه و همکاری حرفه‌ای بر عملکرد و اثربخشی مدارس بسیار قوی بوده است. آلامار^۳ (۲۰۱۵) پژوهشی را به منظور شناسایی عوامل تأثیرگذار بر اثربخشی مدارس انجام داده است. نتایج به دست آمده نشان داد که مشکل عمده مدارس ذکر شده فقدان رهبری مؤثر، معلمان مؤثر و محیط کارآمد در مدرسه است و بر این اساس، محقق توصیه‌های قابل اعتماد برای ارتقاء کیفیت آموزش در عربستان سعودی و افزایش اثربخشی در سطح مدارس دولتی این کشور ارائه داده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

چارچوب نظری پژوهش و ارائه مدل مفهومی

با توجه به هدف اصلی پژوهش و بر اساس مبانی نظری بررسی شده، به نظر می‌رسد چهار بعد مدیریت و رهبری آموزشی، صلاحیت حرفه‌ای معلمان، مشارکت اولیاء با مدرسه و امکانات و تجهیزات می‌توانند به عنوان ابعاد مؤثر در جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان مد نظر قرار گیرند:

1 Rahayu, S.

2 Gilbert, C. & Magulod, J.

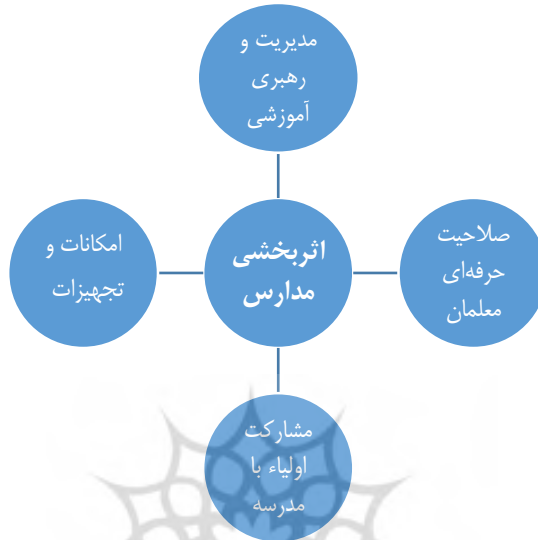
3 Alamar, L.

جدول ۱: چارچوب نظری پژوهش

بُعد	نظریه‌ها و مدل‌ها	مطالعات پژوهشی	توضیحات
مدیریت و رهبری آموزشی	<ul style="list-style-type: none"> - دیدگاه نظری ماییر (۲۰۱۸) - دیدگاه نظری تدلی (۲۰۱۵) - دیدگاه نظری بوزاسلان و کایا (۲۰۱۲) - برنامه تعالی مدیریت مدرسه (۱۳۹۴) 	<ul style="list-style-type: none"> - ارومچی و وحدت (۱۳۹۵) - گیلبرت و ماگولود (۲۰۱۷) - کتو (۲۰۱۷) - چاین (۲۰۱۵) 	<p>شیوه رهبری قوی، انگیزه معلمان و دانش‌آموزان برای کار و تلاش را تقویت می‌کند.</p>
صلاحیت حرفه‌ای معلمان	<ul style="list-style-type: none"> - مدل وزارت آموزش و پرورش عمومی ویسکانسین (۲۰۱۸) - مدل مدارس اثربخش «رای و پراکاش» (۲۰۱۴) - دیدگاه نظری کریمرز (۲۰۰۹) - برنامه تعالی مدیریت مدرسه (۱۳۹۴) - سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) 	<ul style="list-style-type: none"> - ارومچی و وحدت (۱۳۹۵) - ونداد (۱۳۹۴) 	<p>لازمه تحول، پیشرفت و تغییر، در سیستم آموزشی اثربخش، به حرفه‌ای شدن معلمان وابسته است.</p>
مشارکت اولیاء با مدرسه	<ul style="list-style-type: none"> - دیدگاه نظری ماییر (۲۰۱۸) - مدل مدارس اثربخش «آموزش و پرورش گرجستان» (۲۰۱۸) - مدل وزارت آموزش و پرورش عمومی ویسکانسین (۲۰۱۸) - برنامه تعالی مدیریت مدرسه (۱۳۹۴) - مدل مدارس توانمند در ایران ایمانی و محمدی (۱۳۹۱) 	<ul style="list-style-type: none"> - ارومچی و وحدت (۱۳۹۵) - عامری فر و جهانی (۱۳۹۲) - گری (۲۰۱۶) 	<p>ایجاد ارتباط قوی بین خانواده و مدرسه منجر به اثربخشی مدرسه می‌شود. والدین باید از ماموریت اساسی مدرسه در یک مدرسه اثربخش، درک و حمایت کنند.</p>
امکانات و تجهیزات	<ul style="list-style-type: none"> - مدل مدارس اثربخش «آموزش و پرورش گرجستان» (۲۰۱۸) - دیدگاه نظری تدلی (۲۰۱۵) - دیدگاه نظری وستبرگ (۲۰۱۰) - دیدگاه نظری کریمرز (۲۰۰۹) - برنامه تعالی مدیریت مدرسه (۱۳۹۴) - سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) 	<ul style="list-style-type: none"> - ارومچی و وحدت (۱۳۹۵) - راهایو (۲۰۱۸) 	<p>ارتقای کیفیت آموزشی، نیازمند توجه به امکانات و تجهیزات در مدرسه است.</p>

پژوهشگر بر اساس چهارچوب نظری پژوهش، مدل مفهومی زیر را (شکل شماره ۱) مبنای کار پژوهشی خود قرار داده است. بر این اساس، چهار بعد مدیریت و رهبری آموزشی، صلاحیت حرفه‌ای

معلمان، مشارکت اولیاء با مدرسه و امکانات و تجهیزات به عنوان ابعاد مؤثر در جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان انتخاب شده‌اند.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش در قالب اولیه (اقتباس از مبانی نظری و پیشینه پژوهش)

روش

از نظر هدف، این پژوهش کاربردی، از نظر شیوه جمع‌آوری اطلاعات، توصیفی از نوع پیمایشی و از نظر رویکرد و نوع داده‌ها، این پژوهش آمیخته اکتشافی است که به صورت کیفی-کمی انجام شده که جامعه آماری آن در بخش کیفی شامل افراد خبره در حوزه اثربخشی مدارس بودند. که جهت انتخاب نمونه در این بخش از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد و با استفاده از اصل اشباع داده‌ها تعداد نمونه را در این بخش ۱۰ نفر تشکیل دادند که از این تعداد ۴ نفر از اساتید دانشگاه، ۲ نفر از روسای آموزش و پرورش، ۳ نفر مدیر مدرسه و ۱ نفر دبیر بودند که همگی این افراد نیز بالای ۱۰ سال سابقه خدمت در نظام آموزشی را داشتند. در بخش کیفی پژوهش، ابزار مورد استفاده جهت شناسایی ابعاد ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم مصاحبه نیمه ساختمند بود.

جامعه آماری در بخش کمی شامل خبرگانی متخصص در حوزه تعلیم و تربیت بود که سابقه تدریس در آموزش و پرورش به ویژه متوسطه دوم را داشتند. از این جمع تعداد ۳۰ نفر از اعضای

هیأت علمی دانشگاه‌های استان هرمزگان که دارای تخصص در رشته‌های مرتبط با تعلیم و تربیت و سابقه تدریس در آموزش و پرورش به ویژه متوسطه دوم بودند، به شکل نمونه‌گیری هدفمند به عنوان نمونه انتخاب شدند (هدف از انتخاب نمونه مورد نظر در بخش کمی مربوط به سازکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم این بود که خبرگانی انتخاب شوند که از نظر دانش نظری و عملی در حوزه مورد مطالعه، اطلاعات جامع‌تری داشته باشند). همچنین جامعه آماری در این بخش شامل دو گروه مدیران مدارس (به تعداد ۵۳۰ نفر)، دبیران و هنرآموزان (به تعداد ۶۲۷۰ نفر) در استان هرمزگان در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ بودند ($N=۶۸۰۰$). حجم نمونه نیز در این بخش بر اساس فرمول کوکران و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای، ۳۶۴ نفر مشخص شد. ابزار مورد استفاده پرسش‌نامه بود که با مطالعه مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های انجام شده توسط محقق بر مبنای مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت طراحی و تنظیم شده است.

برای تعیین روایی مصاحبه از روش مثلث‌سازی^۱ (ترکیب روش‌ها) استفاده شد. به این صورت که سؤال‌های مطرح شده در مصاحبه از طریق در میان گذاشتن با دو فرد خبره در حوزه مورد مطالعه و همچنین مطالعه تئوری‌ها، منابع اطلاعاتی و مستندات موجود مورد ارزیابی و تأیید قرار گرفت. برای تعیین پایایی مصاحبه نیز از ضریب کاپای کوهن^۲ استفاده شد. طبق فرمول کاپای، مقادیر بین ۰/۴ تا ۰/۶ توافق متوسط، مقادیر ۰/۶ تا ۰/۸ توافق قابل ملاحظه و مقادیر بیش از ۰/۸ توافق عالی بین دو ارزیاب (خبره) را نشان می‌دهد که بر اساس جدول شماره ۲ ضریب کاپای به دست آمده بر اساس میزان توافق دو خبره، برابر با ۰/۷۹۲ و در سطح ۰/۰۵ به دست آمد که نشان دهنده میزان توافق دو خبره، در حد «قابل ملاحظه» است و در نتیجه مصاحبه صورت گرفته در پژوهش از پایایی قابل قبولی برخوردار است.

1 triangulation

2 cohen's kappa coefficient

جدول ۲: نتایج ضریب کاپای کوهن

ضریب کاپای کوهن				تقاطع خبره ۱ * خبره ۲					
Sig	ضریب توافق	درصد	تعداد	خبره ۱			مخالف	موافق	جمع
				جمع	بلی	خیر			
۰/۰۰۱	۰/۷۹۲	۱۰۰	۱۱	۴	۱	۳	شمارش	۰/۰۰۲	۲
				۴	۲/۹	۱/۱	شمارش انتظار		
				۷	۷	۰	شمارش	موافق	
				۷	۵/۱	۱/۹	شمارش انتظار		
				۱۱	۸	۳	شمارش	جمع	
				۱۱	۸	۳	شمارش انتظار		

برای پایایی پرسش‌نامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ استفاده شده است. بدین صورت که پرسش‌نامه بر روی نمونه ۶۰ نفره اجرا شد و ضرایب آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌ها به شرح جدول شماره ۳ برآورد شد و همان‌طور که مشاهده می‌شود، مقدار تمامی اعداد به دست آمده، به دلیل آن که بالاتر از ۰/۷ است، نیازی به حذف عبارات جهت بالا بردن اعتبار بیشتر پرسش‌نامه نیست. همچنین برای تعیین روایی پرسش‌نامه پژوهش از روایی صوری و روایی تشخیصی (همگرا و واگرا) استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های تحلیل عاملی اکتشافی، تأییدی و t تک‌نمونه‌ای به‌وسیله نرم‌افزارهای آماری SPSS-22، Lisrel، Smart-PLS استفاده شده است.

جدول ۳: روایی و پایایی پرسش‌نامه

مؤلفه‌ها	روایی همگرا	روایی واگرا	آلفای کرونباخ
توجه و حمایت از خلاقیت و نوآوری‌ها	۰/۷۱۵	۰/۸۴۵	۰/۸۲
توسعه روابط انسانی و اخلاقی	۰/۷۲۶	۰/۸۵۲	۰/۷۵
مدیریت امور اجرایی و اداری	۰/۸۴۰	۰/۹۱۶	۰/۷۹
تقویت مشارکت اولیاء و نهادهای اجتماعی	۰/۵۶۹	۰/۷۵۴	۰/۷۶
توسعه مشارکت کارکنان	۰/۷۲۳	۰/۸۵۰	۰/۷۷
استفاده از مشارکت دانش‌آموزان در اداره امور مدرسه	۰/۶۴۵	۰/۸۰۳	۰/۷۶
ارتقای بهداشت عمومی در مدرسه	۰/۸۰۱	۰/۸۹۴	۰/۸۰
فراهم‌سازی شرایط ایمن در مدرسه	۰/۷۳۶	۰/۸۵۷	۰/۷۹
زیباسازی و ایجاد شادی و نشاط در مدرسه	۰/۷۰۲	۰/۸۳۷	۰/۸۲
پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در مدرسه	۰/۶۱۸	۰/۷۸۶	۰/۸۱
توسعه فرهنگ مطالعه و پژوهش	۰/۵۴۰	۰/۷۳۴	۰/۷۷
آموزش تخصصی، حرفه‌ای و تبادل تجربه	۰/۶۱۶	۰/۷۸۴	۰/۷۹
استفاده از روش‌های فعال و خلاق در فرآیند یاددهی - یادگیری	۰/۷۰۰	۰/۸۲۶	۰/۸۳
تجهیزات و هوشمندسازی مدرسه و کلاس درس	۰/۷۵۰	۰/۸۶۶	۰/۸۴
اجرای فعالیت‌های پرورشی، فرهنگی، ورزشی و هنری	۰/۵۵۳	۰/۷۴۳	۰/۷۶
توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه	۰/۶۰۶	۰/۷۷۸	۰/۷۷

یافته‌ها

سوال اول: ابعاد ارتقا اثربخشی مدارس کدامند؟

برای پاسخ به این سوال از روش کدگذاری باز و محوری استفاده شده است. بدین صورت که به مصاحبه با ۱۰ نفر از افراد خبره در حوزه موضوع پژوهش پرداخته شد. از هر مصاحبه، مفاهیمی استخراج شد که این مفاهیم در کدگذاری باز جای داده شدند و سپس مفاهیم مستخرجه، در قسمت کدگذاری محوری، تبدیل به یک بعد شدند

جدول ۴: کدگذاری باز و محوری

کد مصاحبه شونده	کدگذاری محوری	کدگذاری باز (مفاهیم مستخرجه)	
A1, A2, A5, A10	مدیریت و رهبری	ایجاد شرایط برای رشد خلاقیت کارکنان	
A1, A4, A5, A6, A9		ارتباطات انسانی	
A2, A5, A8, A10		رعایت اخلاق اداری	
A1, A2, A3, A5, A8, A9		توجه به نظام پرداخت و امور رفاهی کارکنان	
A2, A5, A6, A8, A9	اعتقاد به خرد جمعی	مشارکت والدین در فرآیند تربیتی و آموزشی	
A1, A2, A4, A6, A8, A9		استفاده از توانمندی‌های والدین	
A1, A2, A4, A7, A8		همکاری دوجانبه کارکنان و دانش‌آموزان با یکدیگر	
A1, A3, A4, A7, A10		اهمیت مدرسه به رعایت اصول بهداشتی	
A5, A7, A10	ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه	ایجاد شرایط فیزیکی استاندارد در مدرسه	
A2, A3, A7, A9		ایجاد فضای شاد در کلاس درس	
A1, A7, A10		کنترل ناهنجاری‌ها، خشونت و پرخاشگری در مدرسه	
A2, A5, A6, A7		ترویج فرهنگ کتابخوانی	
A2, A3, A4, A6	توانمندسازی نیروی انسانی	درس پژوهی	
A1, A2, A3		اقدام پژوهی	
A1, A3, A4, A6, A7, A9		ایجاد روحیه پژوهشگری	
A3, A5, A6, A9, A10		استقرار نظام یاددهی و یادگیری	بکارگیری روش‌های تدریس متنوع و جدید
A1, A3, A7, A10	مدیریت کلاس درس		
A5, A6, A7, A8, A9, A10	مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های یادگیری		
A1, A6, A9	جلب توجه دانش‌آموزان به درس		
A2, A5, A6, A7, A9	افزایش یادگیری با بکارگیری فناوری اطلاعات		
A1, A5, A7, A8, A9, A10	فعالیت‌های فوق برنامه		اجرای مسابقات هنری
A1, A2, A5, A7, A9, A10			اجرای فعالیت‌های ورزشی
A2, A5, A10			برگزاری نمایشگاه از تولیدات دستی دانش‌آموزان
A2, A3, A4, A7, A9, A10			نگرش کارآفرینانه در مدرسه

یافته‌های به دست آمده از پژوهش با استفاده از کدگذاری باز و محوری، به استخراج ۶ بُعد از ۲۴ مفهوم منجر شد.

سوال دوم: مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارتقاء اثربخشی مدارس کدامند؟

جهت شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارتقاء اثربخشی مدارس از روش تحلیل عامل اکتشافی استفاده شد:

جدول ۵: نتایج آزمون بارتلت و کومو

KMO	
۰/۸۳۱	بارتلت
۱۲۰۳۶	کای اسکوئر
۲۰۸۰	درجه آزادی
۰/۰۰۱	سطح معناداری

با توجه به جدول فوق مقدار KMO برابر با ۰/۸۳۱ است و سطح معناداری آزمون بارتلت نیز برابر با ۰/۰۰۱ (کوچکتر از ۰/۰۵) است که نشان می‌دهد داده‌ها برای اجرای تحلیل عاملی در سطح بسیار مناسبی می‌باشند.

جدول ۶: نتایج اشتراکات اولیه و استخراجی

شاخص	اشتراکات اولیه	اشتراکات استخراجی	شاخص	اشتراکات اولیه	اشتراکات استخراجی
Q1	۱	۰/۶۳۵	Q34	۱	۰/۶۶۹
Q2	۱	۰/۷۵۸	Q35	۱	۰/۶۴۶
Q3	۱	۰/۷۷۰	Q36	۱	۰/۶۲۷
Q4	۱	۰/۶۷۲	Q37	۱	۰/۷۶۱
Q5	۱	۰/۶۴۱	Q38	۱	۰/۷۱۰
Q6	۱	۰/۷۹۰	Q39	۱	۰/۶۵۰
Q7	۱	۰/۷۸۸	Q40	۱	۰/۷۳۴
Q8	۱	۰/۷۶۲	Q41	۱	۰/۷۱۹
Q9	۱	۰/۶۷۳	Q42	۱	۰/۶۲۷
Q10	۱	۰/۶۶۱	Q43	۱	۰/۶۴۵
Q11	۱	۰/۵۸۴	Q44	۱	۰/۶۶۰
Q12	۱	۰/۶۸۶	Q45	۱	۰/۶۲۸
Q13	۱	۰/۷۲۰	Q46	۱	۰/۶۴۸
Q14	۱	۰/۶۲۰	Q47	۱	۰/۵۹۱
Q15	۱	۰/۷۲۲	Q48	۱	۰/۶۷۹
Q16	۱	۰/۶۲۱	Q49	۱	۰/۶۶۱
Q17	۱	۰/۷۰۰	Q50	۱	۰/۷۶۳

۰/۶۴۹	۱	Q51	۰/۷۷۶	۱	Q18
۰/۵۸۸	۱	Q52	۰/۶۶۷	۱	Q19
۰/۵۶۷	۱	Q53	۰/۶۸۰	۱	Q20
۰/۵۶۲	۱	Q54	۰/۷۳۶	۱	Q21
۰/۵۱۸	۱	Q55	۰/۵۵۵	۱	Q22
۰/۶۱۰	۱	Q56	۰/۷۲۰	۱	Q23
۰/۶۴۷	۱	Q57	۰/۷۳۰	۱	Q24
۰/۷۱۵	۱	Q58	۰/۶۶۵	۱	Q25
۰/۶۹۸	۱	Q59	۰/۶۷۴	۱	Q26
۰/۷۰۶	۱	Q60	۰/۶۲۹	۱	Q27
۰/۶۳۸	۱	Q61	۰/۶۳۴	۱	Q28
۰/۵۶۶	۱	Q62	۰/۵۹۸	۱	Q29
۰/۷۴۵	۱	Q63	۰/۷۲۲	۱	Q30
۰/۶۹۱	۱	Q64	۰/۶۱۵	۱	Q31
۰/۷۲۵	۱	Q65	۰/۵۹۱	۱	Q32
			۰/۶۵۶	۱	Q33

داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد، تمام بارهای عاملی بالاتر از ۰/۴ بوده و نیاز به حذف شاخصی نمی‌باشد. بر این اساس این مفروضه نیز مورد تأیید قرار گرفته و نشان می‌دهد که داده‌ها برای اجرای تحلیل عاملی مناسب هستند.

جدول ۷: مقادیر ارزش ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی مؤلفه‌های ۱۶ گانه

عامل	بعد از چرخش واریماکس		
	ارزش ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	۵/۱۱۴	۷/۸۶۸	۷/۸۶۸
۲	۳/۹۳۵	۶/۰۵۳	۱۳/۹۲۱
۳	۳/۷۱۸	۵/۷۲۰	۱۹/۶۴۱
۴	۳/۳۴۹	۵/۱۵۲	۲۴/۷۹۳
۵	۳/۱۹۳	۴/۹۱۲	۲۹/۷۰۶
۶	۳/۱۷۳	۴/۸۸۲	۳۴/۵۸۸
۷	۳/۱۰۷	۴/۷۸۰	۳۹/۳۶۷
۸	۲/۵۶۶	۳/۹۴۷	۴۳/۳۱۵
۹	۲/۴۵۱	۳/۷۷۰	۴۷/۰۸۵
۱۰	۲/۳۳۰	۳/۵۸۵	۵۰/۶۷۰
۱۱	۲/۱۵۶	۳/۳۱۶	۵۳/۹۸۶
۱۲	۲/۰۲۱	۳/۱۰۹	۵۷/۰۹۵
۱۳	۱/۸۲۹	۲/۸۱۴	۵۹/۹۰۹
۱۴	۱/۶۶۶	۲/۵۶۳	۶۲/۴۷۲
۱۵	۱/۴۴۹	۲/۳۳۰	۶۴/۷۰۲
۱۶	۱/۴۳۶	۲/۲۱۰	۶۶/۹۱۲

نتایج حاصل از تحلیل عاملی (جدول ۷) بر روی پاسخ‌های ۳۶۴ نفر از نمونه پژوهش، تعداد ۱۶ مؤلفه را به عنوان مؤلفه‌های ارتقاء اثربخشی مدارس از بین ۶۵ شاخص نشان داد که ۶۶/۹۱۲ درصد کل واریانس توسط این ۱۶ مؤلفه تبیین می‌شود.

ادامه جدول ۸: بارهای عاملی مؤلفه‌ها و شاخص‌ها پس از چرخش

عامل							شاخص	
۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	
							۰/۷۷۵	Q19
							۰/۷۱۹	Q20
							۰/۶۷۲	Q22
						۰/۷۲۲		Q2
						۰/۶۴۷		Q4
						۰/۶۲۷		Q3
						۰/۵۱۲		Q63
					۰/۷۴۱			Q62
					۰/۵۸۳			Q59
					۰/۵۵۷			Q1
				۰/۷۸۳				Q64
				۰/۷۴۶				Q54
				۰/۶۴۱				Q53
				۰/۵۶۰				Q55
				۰/۴۸۳				Q32
			۰/۶۹۵					Q33
			۰/۶۲۷					Q30
			۰/۶۱۷					Q31
			۰/۵۳۴					Q29
		۰/۷۷۲						Q28
		۰/۶۵۸						Q52
		۰/۶۵۱						Q51
	۰/۷۵۰							Q58
	۰/۶۳۳							Q50
	۰/۵۴۰							Q49
۰/۷۶۰								Q10
۰/۷۳۸								Q11
۰/۷۰۱								Q21

بارهای عاملی مؤلفه‌ها و شاخص‌ها پس از ۱۸ بار چرخش نشان داد که تعداد ۱۶ مؤلفه به عنوان مؤلفه‌های ارتقاء اثربخشی مدارس از بین ۶۵ شاخص شناسایی شده‌اند که میزان اثرات کلی این

مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن برابر با ۶۶/۹۱۲ درصد بوده که با توجه به ادبیات تحت مطالعه، نامگذاری هر یک از مؤلفه‌های استخراج شده از شاخص‌ها و میزان اثر (درصد واریانس) آنها به شرح جدول شماره ۹ صورت گرفته است:

جدول ۹: نامگذاری مؤلفه‌های شناسایی شده بر اساس شاخص‌ها

ردیف	مؤلفه	میزان اثر (درصد واریانس)	شاخص
۱	اجرای فعالیت‌های پرورشی و فرهنگی، ورزشی و هنری	۷/۸۶۸	۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲ ۳۴-۳۵-۳۶-۳۷
۲	نگرش و توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه در مدرسه	۶/۰۵۳	۹-۵-۸-۷-۶
۳	ایجاد شرایط برای رشد خلاقیت، توجه و حمایت از خلاقیت و نوآوری‌ها	۵/۷۲۰	۲۵-۲۶-۲۴-۲۳
۴	توسعه‌ی مهارت‌های ارتباطات انسانی و اخلاقی	۵/۱۵۲	۱۲-۱۳-۱۴-۲۷
۵	نهادینه سازی فرهنگ مسئولیت اجتماعی	۴/۹۱۲	۶۰-۱۵-۱۶
۶	بکارگیری روش‌های فعال و خلاق در فرایند یاددهی-یادگیری	۴/۸۸۲	۵۷-۵۶-۶۱-۶۵
۷	افزایش یادگیری با بکارگیری ICT با تأکید بر تجهیزات و ...	۴/۷۸۰	۴۸-۴۷-۴۴-۴۵-۴۶
۸	اهمیت مدرسه به رعایت اصول بهداشتی و تندرستی	۳/۹۴۷	۱۷-۱۸-۴۳
۹	فراهم سازی شرایط فیزیکی ایمن و استاندارد در مدرسه	۳/۷۷۰	۲۲-۲۰-۱۹
۱۰	زیباسازی و ایجاد شادی و نشاط در مدرسه	۳/۵۸۳	۶۳-۳-۴-۲
۱۱	پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در مدرسه	۳/۳۱۶	۱-۵۹-۶۲
۱۲	مشارکت والدین در فرآیند تربیتی و آموزشی	۳/۱۰۹	۳۲-۵۵-۵۳-۵۴-۶۴
۱۳	همکاری دوجانبه کارکنان و دانش‌آموزان با یکدیگر	۲/۸۱۴	۲۹-۳۱-۳۰-۳۳
۱۴	استفاده از مشارکت دانش‌آموزان در اداره امور مدرسه	۲/۵۶۳	۵۱-۵۲-۲۸
۱۵	بسترسازی و توسعه‌ی فرهنگ مطالعه و پژوهش	۲/۲۳۰	۴۹-۵۰-۵۸
۱۶	آموزش تخصصی، حرفه‌ای و تبادل تجربه	۲/۲۱۰	۲۱-۱۱-۱۰

سوال سوم: وضع موجود اثربخشی مدارس متوسطه دوم چگونه است؟

برای بررسی این سوال، از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد، بدین صورت که مؤلفه‌ها و شاخص‌های شناسایی شده در اثربخشی مدارس متوسطه دوم، با میانگین جامعه مورد مقایسه قرار گرفتند:

جدول ۱۰: آزمون t تک نمونه‌ای جهت تعیین وضع موجود مؤلفه‌ها و شاخص‌های اثربخشی

میانگین جامعه = ۳					
مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	t	df	Sig
توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه	۳/۰۶۱۷	۰/۷۸۰۰۲	۱/۵۰۸	۳۶۳	۰/۱۳۲
اجرای فعالیت‌های پرورشی، فرهنگی، ورزشی و هنری	۲/۹۲۹۱	۰/۸۰۵۱۷	-۱/۶۸۰	۳۶۳	۰/۰۹۴
توجه و حمایت از خلاقیت‌ها و نوآوری‌ها	۲/۹۹۳۸	۰/۷۸۵۶۳	-۰/۱۵۰	۳۶۳	۰/۸۸۱
توسعه روابط انسانی و اخلاقی	۳/۰۹۰۷	۰/۹۳۳۴۸	۱/۸۵۵	۳۶۳	۰/۰۶۴
مدیریت امور اجرایی و اداری	۲/۹۶۲۵	۰/۸۸۸۰۴	-۰/۸۰۷	۳۶۳	۰/۴۲۰
استفاده از روش‌های فعال و خلاق در فرآیند یاددهی و یادگیری	۲/۹۱۶۲	۰/۸۱۷۰۴	-۱/۹۵۷	۳۶۳	۰/۰۵۱
تجهیزات و هوشمندسازی مدرسه و کلاس درس	۳/۰۳۳۵	۰/۸۲۷۹۴	۰/۷۷۲	۳۶۳	۰/۴۴۰
ارتقای بهداشت عمومی در مدرسه	۳/۰۳۸۵	۱/۰۱۴۹	۰/۷۲۳	۳۶۳	۰/۴۷۰
فراهم سازی شرایط ایمن در مدرسه	۳/۰۹۹۸	۰/۹۵۶۷۳	۱/۹۹۱	۳۶۳	۰/۰۴۷
زیباسازی و ایجاد شادی و نشاط در مدرسه	۳/۰۲۶۸	۰/۷۶۷۴۵	۰/۶۶۶	۳۶۳	۰/۵۰۶
پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در مدرسه	۲/۹۱۲۱	۰/۹۲۷۵۴	-۱/۸۰۸	۳۶۳	۰/۰۷۱
تقویت مشارکت اولیاء و نهادهای اجتماعی	۲/۹۲۷۹	۰/۸۷۶۱۸	-۱/۵۷۰	۳۶۳	۰/۱۱۷
توسعه مشارکت کارکنان	۲/۹۳۲۷	۰/۸۳۰۶۷	-۱/۵۴۶	۳۶۳	۰/۱۲۳
استفاده از مشارکت دانش‌آموزان در اداره امور مدرسه	۳/۰۴۴۹	۰/۹۱۱۸۵	۰/۹۳۹	۳۶۳	۰/۳۴۸
توسعه فرهنگ مطالعه و پژوهش	۲/۹۷۷۱	۰/۸۸۸۱۹	-۰/۴۹۲	۳۶۳	۰/۶۲۳
آموزش تخصصی، حرفه‌ای و تبادل تجربه	۲/۰۳۵۷	۰/۹۲۲۶۰	۰/۷۳۹	۳۶۳	۰/۴۶۱

آماره t محاسبه شده در تمام ۱۶ مؤلفه و ۶۵ شاخص آن نشان می‌دهد که مقادیر به دست آمده با درجه آزادی ۳۶۳ و آلفای ۰/۰۵ کوچکتر از مقدار t بحرانی (۱/۹۶) هستند. لذا فرض صفر مبنی بر عدم تفاوت بین میانگین‌های مشاهده شده و میانگین جامعه (۳) تأیید شده و مشخص می‌شود که بین میانگین‌های مشاهده شده و میانگین جامعه تفاوت معناداری وجود ندارد و در نتیجه، وضعیت موجود اثربخشی مدارس متوسطه دوم کمتر از متوسط جامعه بوده و کمترین میانگین مربوط به مؤلفه پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در مدرسه (۲/۹۱۲۱) و بیشترین میانگین مربوط به فراهم سازی شرایط ایمن در مدرسه (۳/۰۹۹۸) است.

سوال چهارم: مدل مناسب برای ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان کدام است؟ برای بررسی این سؤال، از آزمون تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از تکنیک مدل‌یابی معادله ساختاری^۱ با نرم‌افزار آماری لیزرل استفاده شده است که نتایج به دست آمده به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۱۱: بار عاملی و مقادیر t ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدل

نتیجه	P-value	R2	مقدار t	بار عاملی استاندارد شده	شماره شاخص (متغیر آشکار)	مؤلفه (متغیر پنهان ۲)	بعد (متغیر پنهان ۱)
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۳	۱۱	۰/۶۱	Q36	اجرای	فعالیت‌های فوق برنامه
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۸	۱۱/۵۱	۰/۶۸	Q38	فعالیت‌های	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۸	۱۰/۵۸	۰/۶۰	Q35	پرورش‌شی و	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۵	۱۱/۱۱	۰/۶۵	Q37	فرهنگی، ورزشی	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۷	۱۰/۳۶	۰/۵۹	Q41	و هنری	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۶	۱۰/۳۴	۰/۵۶	Q39		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۳	۱۱/۰۴	۰/۶۳	Q40		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۱	۱۱/۹۳	۰/۷۹	Q42		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۰	۱۰/۸۰	۰/۵۷	Q34		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۳	۱۲/۰۹	۰/۷۳	Q9	توسعه	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۹	۱۱/۷۴	۰/۶۶	Q5	فعالیت‌های	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۸	۱۰/۹۸	۰/۶۱	Q8	کارآفرینانه	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۲	۱۰/۳۹	۰/۵۳	Q7		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۷۵	۲۰/۱۲	۰/۹۱	Q6		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۰	۱۰/۳۷	۰/۵۷	Q25	توجه و حمایت از	مدیریت و رهبری
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۸	۱۰/۹۴	۰/۶۲	Q26	خلاقیت‌ها و	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۲	۱۶/۶۶	۰/۸۹	Q24	نوآوری‌ها	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۴	۱۰/۵۶	۰/۶۰	Q23		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۱	۱۶/۴۵	۰/۷۶	Q12	توسعه روابط	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۵	۱۷/۳۰	۰/۸۸	Q13	انسانی و اخلاقی	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۷	۱۱/۷۶	۰/۶۴	Q14		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۳۵	۹/۲۱	۰/۵۱	Q27		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۵	۱۰/۳۷	۰/۶۳	Q60	مدیریت امور	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۷۴	۱۳/۳۷	۰/۸۲	Q15	اجرایی و اداری	

^۱ Structural Equation Modeling: SEM

معنادار	<۰/۰۵	۰/۷۰	۱۳/۱۱	۰/۷۶	Q16		استقرار نظام یاددهی و یادگیری
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۶	۱۰/۴۹	۰/۶۰	Q57	استفاده از روش‌های فعال و خلاق در فرآیند یاددهی و یادگیری	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۱	۱۲/۰۹	۰/۸۴	Q56		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۳۶	۹/۳۹	۰/۵۵	Q61		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۹	۱۱/۷۳	۰/۷۳	Q65		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۴	۱۲/۴۰	۰/۶۷	Q48	تجهیزات و هوشمندسازی مدرسه و کلاس درس	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۸	۱۲/۴۷	۰/۷۰	Q47		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۷۰	۱۲/۶۷	۰/۷۲	Q44		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۴	۱۰/۸۳	۰/۶۱	Q45		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۷۵	۱۵/۰۷	۰/۸۶	Q46		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۳۶	۹/۶۳	۰/۶۴	Q17	ارتقای بهداشت عمومی در مدرسه	ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه
معنادار	<۰/۰۵	۰/۲۵	۷/۴۱	۰/۵۶	Q18		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۹	۱۲/۴۳	۰/۸۰	Q43		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۳	۱۲/۲۴	۰/۷۷	Q22	فراهم سازی شرایط ایمن در مدرسه	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۴	۱۱/۳۶	۰/۶۹	Q20		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۷۵	۱۵/۲۱	۰/۸۲	Q19		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۰	۱۲	۰/۷۳	Q63	زیباسازی و ایجاد شادی و نشاط در مدرسه	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۳	۱۰/۰۸	۰/۵۹	Q3		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۷۲	۱۳/۳۵	۰/۸۱	Q4		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۷۶	۱۳/۴۰	۰/۸۳	Q2		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۷۱	۱۴/۵۱	۰/۷۹	Q1	پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در مدرسه	اعتقاد به خرد جمعی
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۸	۱۱/۹۲	۰/۵۲	Q59		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۵	۱۱/۴۹	۰/۴۸	Q62		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۲	۱۲/۲۲	۰/۷۵	Q32	تقویت مشارکت اولیاء و نهادهای اجتماعی	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۷	۱۱/۳۸	۰/۶۹	Q55		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۲	۱۱/۰۴	۰/۶۴	Q53		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۱	۱۱	۰/۵۸	Q54		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۳۵	۹/۰۶	۰/۴۳	Q64		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۲	۱۲/۸۹	۰/۷۴	Q29	توسعه مشارکت کارکنان	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۹	۱۲/۰۱	۰/۷۰	Q31		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۵	۱۲/۹۲	۰/۷۷	Q30		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۳	۱۱/۲۳	۰/۶۳	Q33		

معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۵	۱۱/۱۴	۰/۷۰	Q51	استفاده از	فراهمسازی نیروی انسانی
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۷	۱۱/۸۸	۰/۷۸	Q52	مشمارکت	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۰	۱۱/۹۶	۰/۸۱	Q28	دانش‌آموزان در اداره امور مدرسه	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۲	۱۲/۴۳	۰/۸۹	Q49	توسعه فرهنگ	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۵۷	۱۱/۶۸	۰/۷۵	Q50	مطالعه و پژوهش	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۶	۱۰/۴۴	۰/۶۲	Q58		
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۶	۱۲/۶۶	۰/۸۳	Q21	آموزش	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۴۴	۱۰/۳۸	۰/۵۰	Q11	تخصصی،	
معنادار	<۰/۰۵	۰/۶۱	۱۲/۳۳	۰/۷۶	Q10	حرفه‌ای و تبادل تجربه	

بر اساس جدول شماره ۱۱، مدل پژوهش دارای ۶ بعد و ۱۶ مؤلفه و ۶۵ شاخص است که بار عاملی تمام ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آنها بیشتر از ۰/۳ و در حد قابل قبولی قرار دارد. مقادیر آماره t به دست آمده نیز در تمام مسیرها بزرگتر از ۱/۹۶ است. بنابراین می‌توان گفت ارتباط معناداری بین هر بعد و مؤلفه با شاخص‌های مرتبط به آن وجود دارد.

جدول ۱۲: شاخص‌های برازش مدل

نام شاخص	مقدار شاخص محاسبه شده	سطح قابل قبول	نتیجه برازش
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۶۹	<۰/۰۸	عالی
نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی (X^2 / df) (4846.09 / 1770)	۲/۷۳۷	<۵	عالی
نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۰	>۰/۹۰	عالی
نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)	۰/۸۶	>۰/۸۰	عالی
برازش هنجار یافته (NFI)	۰/۹۳	>۰/۹۰	عالی
برازش هنجار نیافتده (NNFI)	۰/۹۷	>۰/۹۰	عالی
برازش تطبیقی (CFI)	۰/۹۱	>۰/۹۰	عالی
برازش افزایش (IFI)	۰/۹۲	>۰/۹۰	عالی
ریشه میانگین مربعات باقی‌مانده استاندارد شده (SRMR)	۰/۰۲۸	<۰/۰۵	عالی

بر اساس نتایج جدول فوق، مقدار مجذور کای با درجه آزادی $df=1770$ برای این مدل $X^2=4846/09$ و سطح معنی‌داری آن $0/001$ برآورد شده که در سطح $0/05$ معنی‌دار است. نسبت مجذور کای به درجه آزادی مربوطه برابر با $2/737$ به دست آمده است که این مقدار منطبق با سطح قابل قبول (کمتر از ۵) بوده و نشان دهنده برازش قابل قبولی برای مدل است. شاخص ریشه

میانگین مربعات خطای برآورد برای مدل‌های خوب $0/05$ است. در صورتی که بین $0/05$ تا $0/08$ باشد، برازش قابل قبول، اگر بین $0/08$ تا $0/1$ باشد، برازش متوسط است و مدلی که در آن این شاخص از $0/1$ بیشتر باشد، برازش ضعیفی دارد. این شاخص در مدل ارائه شده برابر با $0/069$ محاسبه شده است که نشان می‌دهد مدل از برازش قابل قبولی برخوردار است. شاخص ریشه میانگین مربعات باقی‌مانده استاندارد شده برای این مدل $0/038$ محاسبه شده است که مقدار کوچکتر از $0/05$ نشان از تبیین نسبتاً مناسب کوواریانس‌ها دارد. سایر شاخص‌ها همچون نیکویی برازش، برازش هنجاریافته، برازش هنجاریافته برازش تطبیقی و برازش افزایش نیز می‌بایستی بیشتر از $0/90$ و در مورد شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته بیشتر از $0/80$ باشند که در مدل تحقیق این شروط نیز رعایت شده و میزان آنها به ترتیب برابر با $0/90$ ، $0/93$ ، $0/97$ ، $0/91$ ، $0/92$ ، $0/86$ است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مقادیر به دست آمده در شاخص‌های برازش مدل در کل ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها مطابق با استانداردهای قابل قبول بوده و می‌توان با اطمینان اظهار نمود که مدل تحقیق از برازش مناسبی برخوردار است و داده‌های تجربی اصطلاحاً به خوبی با آن منطبق هستند. بر این اساس، می‌توان ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ذکر شده را برای تدوین مدل ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان به صورت جدول شماره ۱۳ ارائه داد:

جدول ۱۳: مدل ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان

<p>۳۶- تولید محتوای آموزشی، فرهنگی و اجرای فعالیتهای فرهنگی ۳۸- کاربست نتایج در حل مسائل و به‌کارگیری آنها در برنامه‌ها ۳۵- رصد نمودن وضعیت خطرپذیری در دانش‌آموزان ۳۷- مشارکت داوطلبانه مدیر و کارکنان در مطالعات پژوهشی ۴۱- معرفی مراکز برون مدرسه‌ای جهت گذران اوقات فراغت ۳۹- برخورداری از تجهیزات کتابخانه متنوع متناسب با سن و تعداد دانش‌آموزان ۴۰- شناسایی نیازها و علایق دانش‌آموزان ۴۲- ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره‌ای به دانش‌آموزان با استفاده از مشاوران مجرب و متخصص ۳۴- اجرای المپیادهای ورزشی</p>	<p>اجرای فعالیت‌های پرورشی و فرهنگی، ورزشی و هنری</p>	<p>مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارتقای اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان</p>
<p>۹- ارائه دوره‌های مهارتی برای دانش‌آموزان با حمایت سازمان‌هایی چون فنی و حرفه‌ای جهت تقویت مهارت‌های کارآفرینی و بارورسازی ذهن خلاق ۵- ارتباط مستمر مدرسه با واحدهای صنعتی موفق جهت ایجاد برنامه‌های گردشگری کارآفرینی ۸- ترویج فرهنگ کار تیمی و افزایش روحیه کار جمعی در دانش‌آموزان ۷- بهره‌برداری فرهنگی از ایده‌های کارآفرینانه دانش‌آموزان ۶- تشویق دانش‌آموزان به ارائه طرح در حوزه کسب و کار</p>	<p>توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه</p>	
<p>۲۵- تقدیر و تشویق دبیران، کارکنان، دانش‌آموزان و اولیاء متناسب با عملکرد</p>	<p>توجه و حمایت از</p>	

<p>خلاقیته‌ها و نوآوری‌ها</p>	<p>فردی و جمعی در حوزه‌های مختلف ۲۶- کاربست نوآوری‌های ذی‌نفعان در جهت بهبود عملکرد مدرسه ۲۴- حمایت و استقبال از طرح‌ها و ایده‌های خلاقانه ۲۳- ایجاد فرصت جهت رشد مهارت‌های نوآورانه</p>
<p>توسعه روابط انسانی و اخلاقی</p>	<p>۱۲- نظارت بر عملکرد ذی‌نفعان مدرسه با نگاه بهبوددهنده ۱۳- احترام و تکریم به تمام افراد با قومیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف ۱۴- ایجاد اعتماد دوسویه در فضای مدرسه جهت داشتن محیط کاری جذاب ۲۷- توانایی حل تعارضات</p>
<p>مدیریت امور اجرایی و اداری</p>	<p>۶۰- صرف هزینه‌ها بر اساس مصوبات شورای مالی ۱۵- نظارت بر حسن اجرای آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و بخش‌نامه‌ها و... ۱۶- استفاده بهینه از تجهیزات اداری، رفاهی، اهدایی و ...</p>
<p>استفاده از روش‌های فعال و خلاق در فرآیند یاددهی و یادگیری</p>	<p>۵۷- تعامل و هم‌افزایی میان دانش‌آموزان ۵۶- ارزشیابی از پیش‌دانسته‌های دانش‌آموزان (ارزشیابی آغازین) ۶۱- تهیه طرح درس روزانه متناسب با رویکرد برنامه درسی ملی به صورت مکتوب یا الکترونیکی ۶۵- برقراری ارتباط و تعامل سازنده در تدریس</p>
<p>تجهیزات و هوشمندسازی مدرسه و کلاس درس</p>	<p>۴۸- بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات و تجهیزات فراهم شده ۴۷- توسعه و تجهیز فضای کلاس‌های هوشمند ۴۴- برخورداری از تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی متناسب با هر یک از برنامه‌های درسی ۴۵- انجام فعالیت‌های آزمایشگاهی و کارگاهی توسط دانش‌آموزان متناسب با کتاب‌های درسی ۴۶- بهره‌گیری از مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی در کلاس درس</p>
<p>ارتقای بهداشت عمومی در مدرسه</p>	<p>۱۷- تهیه ملزومات بهداشتی مورد نیاز (صابون مایع، سطل زباله و...) ۱۸- عرضه خوراکی‌های بهداشتی مطابق با استاندارد و ارتقاء جایگاه بهداشت‌یاران ۴۳- آموزش و تأکید به رعایت بهداشت فردی و اجتماعی به دانش‌آموزان و تمامی پرسنل در مدرسه (کلاس، راهرو، حیاط، آب‌خوری و...)</p>
<p>فراهم‌سازی شرایط ایمن در مدرسه</p>	<p>۲۲- رعایت استاندارد و رعایت نکات ایمنی در مدرسه (جعبه کمک‌های اولیه، کپسول آتش‌نشانی و...) ۲۰- توجه به ایمن بودن ساختمان مدرسه، وسایل و ابزار آموزشی ۱۹- توجه به استاندارد بودن و ایمنی فضا و تجهیزات ورزشی، آزمایشگاهی، کارگاهی و...</p>
<p>زیباسازی و ایجاد شادی و نشاط در مدرسه</p>	<p>۶۳- اجرای ورزش روزانه در ساعات اولیه مدرسه ۳- برخورداری از فضای سبز و شاداب (متناسب با وسعت مدرسه و تعداد دانش‌آموزان در حیاط، راهرو و کلاس‌ها) ۴- دقت در انتخاب و آراستگی در نصب تابلوها، پوسترها، نقاشی روی دیوار و... ۲- استفاده از رنگ‌های شاد در مدرسه (برای پوشش دانش‌آموزان، پرسنل، پرده‌ها، دیوار و...)</p>
<p>پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی در مدرسه</p>	<p>۱- رصد نمودن وضعیت خطرپذیری در دانش‌آموزان ۵۹- آموزش مهارت خودمراقبتی در زمینه آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر (گرایش به دخانیات، انواع مواد مخدر، خشونت و بیماری‌های نوپدید و...) ۶۲- تولید محتوای آموزشی، فرهنگی و اجرای فعالیت‌های فرهنگی از قبیل نمایشگاه و جشنواره جهت ارتقای</p>

توانمندی‌های دانش‌آموزان، مهارت‌های ارتباط جمعی، تصمیم‌گیری، مهارت نه گفتن و...	
۳۲- بهره‌گیری از توان فکری، مهارت‌ها و ظرفیت‌های برون سازمانی اولیاء و نهادهای اجتماعی در جهت ارتقای امور آموزشی، بهداشتی، مالی، پرورشی و... ۵۵- جذب مشارکت‌های داوطلبانه و بهره‌گیری بهینه از ظرفیت‌های برون سازمانی ۵۳- پاسخگویی شایسته به اولیاء و ارتباط صمیمانه با آنها از سوی تمامی کارکنان ۵۴- برگزاری کلاس‌های آموزش و راهنمایی خانواده‌ها بر اساس نیازسنجی ۶۴- تشکیل کمیته‌های تخصصی اولیاء و نهادها با واگذاری مسئولیت به ایشان	تقویت مشارکت اولیاء و نهادهای اجتماعی
۲۹- کیفیت‌بخشی به جلسات هم‌اندیشی و شورای دبیران با مشارکت اعضاء در اجرا و تحقق مصوبات ۳۱- شناسایی، اولویت‌بندی و مستندسازی مسائل مدرسه با مشارکت کارکنان ۳۰- تنظیم تقویم اجرایی و برنامه مدون کارگاه‌های آموزشی ۳۳- مشارکت داوطلبان کلیه کارکنان در مطالعات علمی و پژوهشی	توسعه مشارکت کارکنان
۵۱- ایجاد تشکل‌های دانش‌آموزی فعال (بسج دانش‌آموزی، پیشنه‌انازان فرزندانگان و...) و استفاده از توانمندی‌های آنها ۵۲- ایجاد فرصت جهت بهره‌گیری از ظرفیت‌های دانش‌آموزان در اداره مدرسه ۲۸- ایجاد فرصت‌های یادگیری و انتقال دانش و مهارت دانش‌آموزان موفق	استفاده از مشارکت دانش‌آموزان در اداره امور مدرسه
۴۹- مشارکت داوطلبانه مدیر و کارکنان در مطالعات پژوهشی ۵۰- کاربرد نتایج در حل مسائل و به‌کارگیری آنها در برنامه‌ها ۵۸- تعامل و هم‌افزایی میان دانش‌آموزان	توسعه فرهنگ مطالعه و پژوهش
۲۱- هم‌اندیشی و تبادل تجربه در گروه‌های درسی و درس‌پژوهی ۱۱- مستندسازی محتوا و مباحث کارگاه‌های آموزشی ۱۰- برگزاری کارگاه‌های آموزشی مستمر بر اساس نیازسنجی	آموزش تخصصی، حرفه‌ای و تبادل تجربه

سوال پنجم: سازوکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم کدامند؟

برای بررسی این سوال، از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد به این منظور نظرخواهی از ۳۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های فرهنگیان، هرمزگان و آزاد اسلامی واحد بندرعباس به واسطه پرسش‌نامه پرداخته شد. با توجه به مقیاس پرسش‌نامه که ۵ درجه‌ای لیکرت بود، مبنای تصمیم‌گیری بر اساس نمره ۳ در نظر گرفته شد که نتایج به دست آمده به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۱۴: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای ارائه سازوکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس

میانگین جامعه = ۳					
Sig	df	t	انحراف استاندارد	میانگین	سازوکارهای اجرایی
-.۰۰۱	۲۹	۳۴/۹۴۳	۰/۲۷۷	۴/۷۷	۱- کمک به مهارت‌آموزی دانش‌آموزان
-.۰۰۱	۲۹	۲۲/۹۳۲	۰/۴۲۰	۴/۷۶	۲- ترویج فرهنگ کسب و کار و کارآفرینی با اجرای کار تیمی
-.۰۰۱	۲۹	۱۴/۸۷۰	۰/۵۸۲	۴/۵۸	۳- اجرای مسابقات و برنامه‌های فرهنگی هنری به‌طور مستمر
-.۰۰۱	۲۹	۱۹/۶۰۳	۰/۴۷۹	۴/۷۱	۴- اجرای نیازسنجی‌های آموزشی و پرورشی در مدارس و برنامه‌ریزی جهت تقویت و پر کردن این خلاءها
-.۰۰۱	۲۹	۲۰/۷۱۷	۰/۴۶۲	۴/۷۵	۵- ایجاد محیطی سرشار از روحیه و انگیزه در نیروی انسانی
-.۰۰۱	۲۹	۱۶/۴۸۳	۰/۵۵۹	۴/۶۸	۶- طراحی نظام پاداش‌دهی بر اساس عملکرد
-.۰۰۱	۲۹	۳۰/۹۷۸	۰/۳۰۶	۴/۷۳	۷- بکارگیری روابط انسانی مطلوب بین کارکنان، دانش‌آموزان و اولیاء و استفاده از نظرات و مشارکت ذی‌نفعان در برنامه‌های تعیین شده
-.۰۰۱	۲۹	۱۵/۸۷۰	۰/۵۶۹	۴/۶۵	۸- تعیین اهداف خرد و کلان و برنامه‌ریزی مطلوب جهت نیل به این اهداف
-.۰۰۱	۲۹	۲۰/۹۱۷	۰/۴۳۶	۴/۶۷	۹- تأکید به معلمان در استفاده از شیوه‌های تدریس مدرن و تعاملی
-.۰۰۱	۲۹	۳۳/۰۰۴	۰/۲۹۷	۴/۷۹	۱۰- توسعه و تجهیز مدارس به فناوری، آزمایشگاه، کتابخانه
-.۰۰۱	۲۹	۱۴/۸۷۰	۰/۵۸۲	۴/۵۸	۱۱- شناسایی نیازهای مخاطبین و برنامه‌ریزی جهت برآورده کردن این نیازها
-.۰۰۱	۲۹	۲۰/۷۱۷	۰/۴۶۲	۴/۷۵	۱۲- توجه به استانداردهای طراحی، فضا، تجهیزات و ایمنی مدرسه
-.۰۰۱	۲۹	۲۳/۷۷۳	۰/۴۱۸	۴/۸۱	۱۳- ایجاد شادی با اجرای ورزش صبحگاهی و برنامه‌های مفرح در مدرسه
-.۰۰۱	۲۹	۲۲/۰۸۰	۰/۴۲۲	۴/۷۰	۱۴- اجرای طرح آموزشی خودمراقبتی برای دانش‌آموزان و اولیاء
-.۰۰۱	۲۹	۳۷/۵۸۳	۰/۲۶۵	۴/۸۲	۱۵- گسترش مشارکت ذی‌نفعان در فعالیتهای متنوع مدرسه با توجه به میزان توانایی‌های تخصصی و مهارت‌هایشان
-.۰۰۱	۲۹	۲۱/۵۱۷	۰/۴۴۷	۴/۷۶	۱۶- ایجاد تغییر و تحول در نحوه تشکیل انجمن اولیاء و مربیان در مدرسه و غنی‌سازی جلسات انجمن

۰/۰۰۱	۲۹	۱۷/۱۸۹	۰/۵۴۶	۴/۷۱	۱۷- کیفیت بخشی به جلسات شورای دانش‌آموزی
۰/۰۰۱	۲۹	۳۴/۹۴۳	۰/۲۷۷	۴/۷۷	۱۸- تشویق و تقویت دانش‌آموزان توانمند و صاحب نظر
۰/۰۰۱	۲۹	۱۶/۳۹۰	۰/۵۶۰	۴/۶۸	۱۹- شرکت کارکنان در برنامه‌های ضمن خدمت به طور دوره‌ای
۰/۰۰۱	۲۹	۲۱/۸۶۳	۰/۴۴۵	۴/۷۸	۲۰- تشکیل تیم‌های پژوهشی در مدرسه
۰/۰۰۱	۲۹	۱۷/۸۸۵	۰/۵۳۴	۴/۷۴	۲۱- برگزاری جلسات هم‌اندیشی و نظارت همتا برای دبیران و کارکنان

نتایج حاصل از جدول فوق نشان داد که تعداد ۲۱ سازوکار اجرایی جهت شناسایی ابعاد مؤثر برای ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم در ۶ بعد شناسایی شده، آماره t محاسبه شده در تمام سازوکارهای ارائه شده نشان می‌دهد که مقادیر به دست آمده با درجه آزادی ۲۹ و آلفای ۰/۰۱ بزرگتر از مقدار t بحرانی هستند. لذا فرض صفر مبنی بر عدم تفاوت بین میانگین‌های مشاهده شده و میانگین جامعه رد شده و مشخص می‌شود که بین میانگین‌های مشاهده شده و میانگین جامعه تفاوت معناداری وجود دارد و در نتیجه ۲۱ سازوکار اجرایی ارائه شده در جهت سازوکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم مورد توافق نمونه پژوهش می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

این تحقیق با هدف ارائه مدلی برای ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان انجام شد. مدل ارائه شده دارای شش بخش اصلی شامل فلسفه و اهداف، مبانی نظری، ابعاد، مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و سازوکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم بود که مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. در بخش کیفی، با استفاده از کدگذاری باز و محوری، به استخراج ۶ بُعد از ۲۴ مفهوم منجر شد که هر یک از این ابعاد عبارتند از: مدیریت و رهبری؛ اعتقاد به خرد جمعی؛ ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه؛ توانمندسازی نیروی انسانی؛ استقرار نظام یاددهی و یادگیری و فعالیت‌های فوق برنامه. در بخش کمی با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، تعداد ۱۶ مؤلفه و ۶۵ شاخص به عنوان مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم شناسایی شد که میزان اثرات کلی مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن پس از ۱۸ بار چرخش برابر با ۶۶/۹۱۲ درصد بود و سهم هر یک از آنها به طور مجزا مشخص گردید. در بررسی وضعیت موجود مشخص شد که وضعیت موجود اثربخشی مدارس متوسطه

دوم کمتر از متوسط جامعه است. ۲۱ سازوکار اجرایی در جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم ارائه شد که همگی مورد توافق نمونه تحقیق قرار گرفت.

اولین و دومین مؤلفه که در بعد فعالیت‌های فوق برنامه قرار گرفته‌اند، تحت عنوان مؤلفه اجرای فعالیت‌های پرورشی و فرهنگی، ورزشی و هنری با ۹ شاخص و مؤلفه توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه با ۵ شاخص شناسایی شدند که مقدار R^2 هر کدام به ترتیب ۶/۱ درصد و ۷/۵ درصد است. نتیجه به دست آمده با دیدگاه‌های نظری مطرح شده توسط مایبر (۲۰۱۸)، گونال و دمیرتاسلی (۲۰۱۶)، تدلی (۲۰۱۵)، اوربانویک و بالویسین (۲۰۱۴)، بوزاسلان و کایا (۲۰۱۲)، گرب (۲۰۱۱)، وو (۲۰۱۱)، وستربگ (۲۰۱۰)، برنامه تعالی مدیریت مدرسه (۱۳۹۴)، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) که به طور ویژه، به لزوم برنامه‌های فوق برنامه به خصوص متناسب با نگرش دینی و اسلامی در اثربخشی مدارس تأکید نموده‌اند، همسویی دارد. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت که توجه به فعالیت‌های فوق برنامه به عنوان فعالیت‌هایی که دانش‌آموزان خارج از برنامه درسی تعریف شده، انجام می‌دهند، از ویژگی‌های آموزش و پرورش برتر، پیشرفته و در عین حال مدرن است که در هر مدرسه‌ای می‌تواند متناسب با اقتضات دانش‌آموزان در نظر گرفته شود. اما از آنجایی که اجرا و پیاده‌سازی فعالیت‌های فوق برنامه در بیشتر موارد نیازمند اختصاص بودجه می‌باشد، عملاً در بسیاری از مدارس مورد بی‌مهری قرار می‌گیرد. به طوری که در بررسی وضعیت موجود نیز مشخص شد که وضعیت موجود اثربخشی مدارس متوسطه دوم در ابعاد و مؤلفه‌های مطرح شده کمتر از متوسط جامعه است. که این نتیجه با مطالعات حسینی لرگانی و امانی (۱۳۹۷)، امیری (۱۳۹۶) همسو می‌باشد. برطرف نمودن فاصله و شکاف موجود در مدارس نیازمند بازتعریف وظایف مدارس اثربخش بوده و به تغییر دیدگاه مدارس نیاز دارد. چرا که در هزاره جدید که دانش‌آموزان عملاً در یک محیط پر از تغییر و تحول زندگی می‌کنند و نیازمند کسب مهارت‌های مختلف به ویژه در حوزه کارآفرینی و کسب‌وکار هستند، اجرای فعالیت‌های مرتبط با حوزه مطرح شده الزامی برای تمام مدارس و به ویژه مدارس اثربخش است. بنابراین توصیه می‌شود تا با تأسی جستن از نظام آموزشی کشورهایی همچون سوئد، مالزی، ترکیه، روسیه و... که محتوای فعالیت‌های فوق برنامه آنها در محورهای مختلفی همچون تکنولوژی، فرهنگ، هنر، ورزش، سیاست و... تقسیم بندی شده است، همخوان با سن رشد عقلی، عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان، برای اجرای این فعالیت‌ها

برنامه‌ریزی دقیق صورت پذیرد. در عین حال، برای اجرای برنامه‌های فوق‌برنامه، متناسب با ساختار فرهنگی و بومی شهر محل سکونت دانش‌آموزان، برنامه‌های مناسب در نظر گرفته شود.

مؤلفه‌های سوم تا پنجم که در بعد مدیریت و رهبری قرار گرفته‌اند، تحت عنوان مؤلفه توجه و حمایت از خلاقیت‌ها و نوآوری‌ها با ۴ شاخص، مؤلفه توسعه روابط انسانی و اخلاقی با ۴ شاخص و مؤلفه مدیریت امور اجرایی و اداری با ۳ شاخص شناسایی شدند که مقدار R^2 هر کدام به ترتیب ۶/۲ درصد و ۶/۵ درصد و ۷/۴ درصد است. نتیجه به دست آمده با مطالعات ارومچی و وحدت (۱۳۹۵)، فاتحی (۱۳۹۳)، گیلبرت و ماگولود (۲۰۱۷)، چاین و همکاران (۲۰۱۵)، سیریسوکسلپا و همکاران (۲۰۱۵)، چانگ (۲۰۱۴)، بونلا و تریوتارت (۲۰۱۴) همسویی دارد. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت که عصر حاضر، عصر مدیریت و رهبری است و تحقق موفقیت در مدرسه، در گروه مدیریت و رهبری صحیح و کارآمد است. مدارس اثربخش برای رسیدن به اهداف تعریف شده خود نیازمند فردی شایسته در امر مدیریت و رهبری هستند. افرادی که می‌بایست به انواع مهارت‌ها اعم از انسانی، فنی، ادراکی، اطلاعاتی و ... برخوردار باشند تا بتوانند سیستم آموزشی را به درستی هدایت نمایند. مدیران آموزشی علاوه بر توجه بر برنامه آموزشی و تدریس می‌بایست به امور تک‌تک دانش‌آموزان نیز توجه نشان داده و توانایی‌ها، علایق و نیازهای آنها را نیز مورد بررسی و تحلیل قرار دهند و ارتباط مطلوبی با آنها ایجاد نمایند. اما در بررسی وضعیت موجود مدارس مشخص شد که وضعیت موجود اثربخشی مدارس متوسطه دوم در مدارس هرمزگان در ابعاد و مؤلفه‌های مطرح شده کمتر از متوسط جامعه است. که این نتیجه علاوه بر اینکه با مطالعات حسینی لرگانی و امانی (۱۳۹۷)، مقدسی طرزقی (۱۳۹۳)، آلامار (۲۰۱۵) همسو است نشان دهنده ضعف مدارس مورد مطالعه در شیوه مدیریت و رهبری و شکاف آنها با اثربخشی است. مدیریت و رهبری، به ویژه در دوران کنونی که برخلاف گذشته، شیوه خاص و مناسب خود را طلب می‌کند و با آزمایش و خطا قابل کنترل نیست، تنها با ادعا نمودن و داشتن مدرک تحصیلی قابل پیاده سازی نیست و نیاز به آن دارد که فرد روابط انسانی، اداری و ادراکی را در خود پرورش دهد و آنها را عملاً در تعاملات خود با منابع انسانی و کلیه ذی‌نفعان مدرسه بکار گیرد که با توجه به نتایج به دست آمده مبنی بر وضعیت نامطلوب وجود مدیریت و رهبری در مدارس، برای اثربخش نمودن مدارس تحت مطالعه، توجه به انتخاب افرادی با عنوان مدیری که چگونگی رهبری کردن را می‌داند، از دانش عمومی و تخصصی خود در جهت برقراری و هماهنگی بین منابع، بهبود جریان آموزش، تصمیم‌گیری، احترام متقابل،

برانگیختن حس مسئولیت‌پذیری و ایجاد روحیه در منابع انسانی سازمان استفاده می‌کند، توانایی پاسخ‌دهی به نیازها و انتظارات دانش‌آموزان، والدین و اجتماع را دارد ضروری می‌باشد.

مؤلفه‌های ششم و هفتم که در بعد استقرار نظام یاددهی و یادگیری قرار گرفته‌اند، تحت عنوان مؤلفه استفاده از روش‌های فعال و خلاق در فرآیند یاددهی و یادگیری با ۴ شاخص و مؤلفه تجهیزات و هوشمندسازی مدرسه و کلاس درس با ۵ شاخص شناسایی شدند که مقدار R^2 هر کدام به ترتیب ۶/۱ درصد و ۷/۵ درصد است. نتیجه به دست آمده با مطالعات ارومچی و وحدت (۱۳۹۵)، راهایو و همکاران (۲۰۱۸)، چالمرز و گاردنر (۲۰۱۵) همسویی دارد. در مدل مدارس اثربخش آموزش و پرورش گرجستان (۲۰۱۸)، مدل تحلیلی مدرسه اثربخش میزگرد کسب‌وکار مرلیند برای آموزش (۲۰۱۰)، برنامه تعالی مدیریت مدرسه (۱۳۹۴)، مدل مدارس توانمند در ایران (۱۳۹۱)، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) و دیدگاه نظری تدلی (۲۰۱۵)، اوربانویک و بالویسین (۲۰۱۴)، شیرنز (۲۰۱۲)، وستربگ (۲۰۱۰)، کریمرز (۲۰۰۹) نیز به کیفیت آموزش، تدریس و یادگیری و به‌کارگیری از تکنولوژی در اثربخشی مدارس تأکید شده است. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت که ایجاد تغییر در رویکرد مدرسه و تبدیل آن به یک مدرسه اثربخش، نیازمند ارتقاء دادن نظام یاددهی و یادگیری است و ارتقای این امر نیازمند استفاده از روش‌های فعال و خلاق در فرآیند یاددهی و یادگیری و نیز هوشمندسازی مدرسه و کلاس درس است تا بدین طریق، مدرسه در جهت فرآیند یاددهی و یادگیری به صورت سیستمی نظام یافته، دانش‌آموزان را برای زندگی در عصر اطلاعات آماده سازد. با استناد به مطالعات صورت گرفته، گسترش فناوری اطلاعات در آموزش، به نفع فرآیند آموزش و یادگیری است و به‌طور خاص نشان داده شده است فناوری اطلاعات به عنوان یک نوآوری، سهم بالایی در بهبود عملکرد و فرآیند تدریس و یادگیری در مدارس دارد و برای رسیدن به بالاترین سطح فناوری اطلاعات یک مدرسه، نه تنها به نوسازی ابزار تکنولوژیکی؛ بلکه به ایجاد تغییر در مدل‌های تدریس و همچنین نقش معلم نیاز است تا بدین طریق به افزایش انگیزه تحصیلی، ارتقاء مهارت پرسشگری، تقویت روحیه پژوهشی، افزایش نمرات درسی و در مجموع بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک شود. اما در بررسی وضعیت موجود مشخص شد که وضعیت موجود اثربخشی مدارس متوسطه دوم در ابعاد و مؤلفه‌های مطرح شده کمتر از متوسط جامعه است. که این نتیجه با مطالعات حسینی لرگانی و امانی (۱۳۹۷)، مقدسی طرزقی (۱۳۹۳)، آلامار (۲۰۱۵) همسو بوده و در تبیین آن باید اظهار داشت که بیشتر مدارس متأسفانه برای

هرگونه تغییر به ویژه در حوزه استفاده از فناوری، مقاومت نشان می‌دهند و بعضاً، کمبود بودجه در این حوزه را به عنوان علت مقاومت خویش بر می‌شمارند. از بین بردن این مقاومت، نیازمند آن است تا سیاستگذاری نظام آموزش و پرورش بر استفاده از فناوری در امر تحصیل اجباری گردد و مدارس ملزم به تجهیز فناوری گردیده و با آموزش اولیه به دبیران، خواستار استفاده از فناوری در فرآیند یاددهی و یادگیری گردند.

مؤلفه‌های هشتم تا یازدهم که در بعد ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه قرار گرفته‌اند، تحت عنوان مؤلفه ارتقای بهداشت عمومی در مدرسه با ۳ شاخص، مؤلفه فراهم سازی شرایط ایمن در مدرسه با ۳ شاخص، مؤلفه زیباسازی و ایجاد شادی و نشاط در مدرسه با ۴ شاخص و مؤلفه پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در مدرسه با ۳ شاخص شناسایی شدند که مقدار R^2 هر کدام به ترتیب ۶/۹ درصد و ۷/۵ درصد و ۷/۶ درصد و ۷/۱ درصد است. نتیجه به دست آمده با دیدگاه نظری ماییر (۲۰۱۸)، باکیرسیا (۲۰۱۲)، مدل تحلیلی مدرسه اثربخش میزگرد کسب‌وکار مرینلد برای آموزش (۲۰۱۰)، مدل مدارس اثربخش دی‌سی‌پی‌اس (۲۰۰۹)، برنامه تعالی مدیریت مدرسه (۱۳۹۴)، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰)، چارچوب یادگیری حرفه‌ای اثربخش در مدارس (۱۳۸۸) نیز که به ارتقای سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه در اثربخشی مدارس تأکید شده است، همسویی دارد. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت که کارایی، پویایی و اساساً پرورش و شکوفایی استعداد های دانش‌آموزان، نیازمند وجود فضایی سالم، شاداب، دوست داشتنی و در عین حال ایمن در مدرسه است. یک مدرسه با ایجاد فضایی پرنشاط و شاداب و ایمن، می‌تواند به رشد و تکامل تمام ابعاد وجودی دانش‌آموزان اعم از ابعاد جسمانی، شناختی، عاطفی، اخلاقی و معنوی کمک نماید و از آنها افرادی سالم، توانمند و دارای شایستگی‌های کامل برای زندگی در جامعه‌ای بزرگتر بسازد. یک مدرسه برای اثربخش بودن، در عین آنکه باید از نظر ساخت و ایمنی، مطابق با استانداردهای مطرح جهانی باشد تا اطمینان افراد حاضر در آن را جلب کند، می‌بایست به ارتقای سطح سواد بهداشتی و سلامتی در دانش‌آموزان که ارتباط مستقیمی بر عملکرد تغذیه‌ای دانش‌آموزان و بروز رفتارهای مختلف در آنها دارد، توجه ویژه داشته باشد اما در بررسی وضعیت موجود مشخص شد که وضعیت موجود اثربخشی مدارس متوسطه دوم در ابعاد و مؤلفه‌های مطرح شده کمتر از متوسط جامعه است. که این نتیجه با مطالعات حسینی لرگانی و امانی (۱۳۹۷) همسو می‌باشد و باید بیان داشت که مدرسه به عنوان نخستین نهاد آموزشی و تربیتی، که مخاطب اصلی

آن دانش‌آموزان و آینده‌سازان این جامعه هستند، باید در راس برنامه‌های خود، اصول خودمراقبتی و سلامت بخشی را به دانش‌آموزان آموزش دهد و آنها را از بسیاری از بیماری‌های جسمانی و روانی مطلع سازد و ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه، نیازمند ایجاد تحول در نگرش مدیران و مسئولان نظام آموزش و پرورش است و بدون ایجاد تحول در نگرش آنها و بیان نمودن ضرورت‌های موجود، نمی‌توان در بعد مذکور موفق عمل نمود.

مؤلفه‌های دوازدهم و سیزدهم و چهاردهم که در بعد اعتقاد به خرد جمعی قرار گرفته‌اند، تحت عنوان مؤلفه تقویت مشارکت اولیاء و نهادهای اجتماعی با ۵ شاخص، مؤلفه توسعه مشارکت کارکنان و معلمان با ۴ شاخص و مؤلفه استفاده از مشارکت دانش‌آموزان در اداره امور مدرسه با ۳ شاخص شناسایی شدند که مقدار R^2 هر کدام به ترتیب ۶/۲ درصد و ۶/۵ درصد است. نتیجه به دست آمده با مطالعات ارومچی و وحدت (۱۳۹۵)، عامری فر و جهانی (۱۳۹۲)، گری (۲۰۱۶) همسویی دارد. در دیدگاه نظری ماییر (۲۰۱۸)، مدل مدارس اثربخش آموزش و پرورش گرجستان (۲۰۱۸)، مدل وزارت آموزش و پرورش عمومی ویسکانسین (۲۰۱۸)، مدل مدارس اثربخش رای و پراکاش (۲۰۱۴)، مدل توسعه خلاقیت دیوید وودکانسلنتز (۲۰۱۲) در اثربخش نمودن مدارس، مدل مدارس اثربخش دی‌سی‌پی‌اس (۲۰۰۹)، مدل مدارس توانمند در ایران (۱۳۹۱)، در دیدگاه نظری وو (۲۰۱۱) نیز به مشارکت و ارتباط مستمر مدرسه و والدین در اثربخشی مدارس تأکید شده است. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت که مهمترین فایده همکاری و مشارکت والدین با مدرسه، تأثیرگذاری بر فرآیند یاددهی و یادگیری است و اینکه، والدین با برقراری ارتباط و گفتگوی دوجانبه خود با مدرسه، نیازهای کودکان‌شان را بیشتر شناخته و به جای اینکه مجزا و برخلاف مدرسه کاری را انجام دهند، با نظرخواهی از معلم، مشاور و... در یک سمت و سو حرکت می‌کنند. اما در بررسی وضعیت موجود مشخص شد که وضعیت موجود اثربخشی مدارس متوسطه دوم در ابعاد و مؤلفه‌های مطرح شده کمتر از متوسط جامعه است. که این نتیجه با مطالعات حسینی لرگانی و امانی (۱۳۹۷)، فاتحی (۱۳۹۳)، مقدسی طرزقی (۱۳۹۳) همسو بوده و در عین حال نقطه ضعف مهمی برای مدارس است که نشان می‌دهد به صورت تک بعدی به فعالیت می‌پردازند.

مؤلفه‌های پانزدهم و شانزدهم که در بعد توانمندسازی نیروی انسانی قرار گرفته‌اند، تحت عنوان مؤلفه توسعه فرهنگ مطالعه و پژوهش با ۳ شاخص و مؤلفه آموزش تخصصی، حرفه‌ای و تبادل تجربه با ۳ شاخص شناسایی شدند که مقدار R^2 هر کدام به ترتیب ۶/۲ درصد و ۶/۶ درصد است.

نتیجه به دست آمده با مطالعات ارومچی و وحدت (۱۳۹۵)، ونداد (۱۳۹۴)، همسویی دارد. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت در سیستم آموزشی، نیروهای انسانی اثربخش هستند که هدفمند باشند و بر روی شناخت ذهنی و مهارت‌های آموزشی و پیوستگی مهارت‌ها در برنامه‌های آموزشی در زمینه موضوعات مختلف تمرکز داشته باشند و آنها را به کار برند. در بررسی وضعیت موجود مشخص شد که وضعیت موجود اثربخشی مدارس متوسطه دوم در ابعاد و مؤلفه‌های مطرح شده کمتر از متوسط جامعه است. که این نتیجه با مطالعات حسینی لرگانی و امانی (۱۳۹۷)، شیربگی (۱۳۹۳)، مقدسی طرزقی (۱۳۹۳) همسو می‌باشد و این طور که مشخص است، موضوع عدم توجه به توانمندسازی نیروی انسانی که برای غنی نمودن فرآیند یاددهی و یادگیری یکی از مهمترین راهبردها در تغییر و تحول نظام آموزشی است، همچنان در مدارس به عنوان یک مشکل قابل مشاهده وجود دارد. بنابراین، با استناد به تحقیقات افرادی چون راهایو و همکاران (۲۰۱۸) مدارس برای اثربخش بودن باید به بازبینی صلاحیت‌های حرفه‌ای، نوآوری و هوش هیجانی معلمان متمرکز شوند.

کتابنامه:

اردشیر نشان، زهرا و جوینی، علی (۱۳۹۵). بررسی ویژگی های آموزش و پرورش کارآمد. دومین کنگره بین المللی توانمند سازی جامعه در حوزه علوم اجتماعی، روانشناسی و علوم تربیتی، تهران: مرکز توانمندسازی مهارتهای فرهنگی و اجتماعی جامعه.

ارومچی، دنیز و وحدت، رقیه (۱۳۹۵). شناسایی و ارائه الگوی مناسب برای مدرسه اثربخش. مقالات کنگره بین المللی علوم انسانی، مطالعات فرهنگی. تهران: مرکز توانمندسازی مهارتهای فرهنگی و اجتماعی جامعه. ایمانی، محمدنقی و محمدی، فاطمه (۱۳۹۱). شناسایی ویژگی های مدارس توانمند و میزان انطباق مدارس متوسطه شهر تهران با این ویژگی ها. تحقیقات مدیریت آموزشی. ۱۲، ۱۰۶-۷۱.

بنی اسد، شهین؛ حسین قلی زاده، رضوان و امین خندقی، مقصود (۱۳۹۶). از اثربخشی تا تعالی: گسست نظریه، تحقیق و عمل در برنامه تالی مدیریت مدرسه. پژوهش نامه مبانی تعلیم و تربیت. ۷، ۲، ۱۴۸-۱۲۴. پاهنگ، نظام الدین؛ مهدیون، روح اله و یاریقلی، بهبود (۱۳۹۶). بررسی کیفیت مدارس و شناسایی عوامل مؤثر بر آن: پژوهشی ترکیبی. فصلنامه مدیریت مدرسه. ۵، ۱، ۱۹۳-۱۷۳.

خلخال، علی (۱۳۹۵). تنوع مفهوم اثربخشی در مدرسه، فصل نامه رشد مدیریت مدرسه، شماره ۱۱۲، صص: ۸-۹. درویشی، فاطمه؛ خوری، ابوذر؛ آقامحمدی، محبوبه و ضمیری کمال، حمید (۱۳۹۳). بررسی مؤلفه های مدیریت مدرسه اثر بخش در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مقالات اولین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی آسیب های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی، انجمن علمی توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.

ساک، رضا (۱۳۸۷). آغاز سال تحصیلی جدید و ضرورت دستیابی به مدارس اثربخش، فصل نامه رشد مدیریت مدرسه، شماره ۱۰۲، صص: ۹-۱۱.

شریفی، اصغر؛ محمدداودی، امیرحسین؛ اسلامیه، فاطمه (۱۳۹۱). رابطه میزان استفاده از فن آوری های اطلاعات و ارتباطات با عملکرد دبیران در فرآیند یاددهی و یادگیری. فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی. ۲، ۵، ۵-۲۸.

شیربگی، ناصر؛ محمدی، فردین و محمدی، جمال (۱۳۹۳). تبیین رابطه شناخت معلمان از اهداف مقطع متوسطه و اثربخشی آموزشی: (مطالعه موردی دبیران دبیرستان های شهر سمنان). مطالعات برنامه ریزی آموزشی، ۲، ۳، ۱۷۰-۱۳۹.

عامری فر، فرشاد و جهانی، جعفر (۱۳۹۲). رابطه بین فرهنگ سازمانی با اثربخشی مدرسه از دیدگاه مدیران و دبیران مدارس متوسطه شهر شیراز. رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. ۴، ۱۵، ۱۷۰-۱۵۵.

فاتحی، نفیسه (۱۳۹۳). شناسایی مؤلفه‌های فرهنگ سازمانی مدارس اثربخش مقطع متوسطه شهرستان رفسنجان و مقایسه آن با مدل فرهنگ سازمانی کوک و لافرتی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه هرمزگان.

مه‌دی‌ان، محمدجعفر (۱۳۸۸). ابعاد و مؤلفه‌های اصلی مدارس اثربخش به منظور ارائه مدل مناسب برای بهبود اثربخشی نظام آموزشی متوسطه کشور. رساله دکتری دانشگاه علوم و تحقیقات.

ونداد، امید (۱۳۹۴). شناسایی ابعاد فرهنگ مدرسه‌ای اثربخش در مدارس متوسطه (مورد: مدارس متوسطه استان ایلام). مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم تربیتی، شیراز: موسسه عالی علوم و فناوری حکیم عرفی شیراز.

Alammar, L. (2015). The Effective School: The Role of the Leaders in School Effectiveness. *Educational Research and Reviews*, 10, 6, 695-721.

Alzahrani, S. M. H., Hammersley-Fletcher, L. & Bright, G. (2016). Identifying Characteristics of a "Good School" in the British and Saudi Arabian Education Systems. *Journal of Education and Practice*, 7, 27, 136-148.

Bakircia, H., Turkdoganb, A. & Gulerc, M. (2012). Is my school an effective school? Headmaster and teacher views. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 46, 3471 – 3476.

Bollen, A., Creemers, B., Hopkins, D., Lagerweji, N., Reynolds, D. & Stoll, L (2012). *Making good schools: Linking school effectiveness and improvement*. Routledge, London.

Boonla, D. & Treputtharat, S. (2014). The Relationship between the Leadership Style and School Effectiveness in School under the office of Secondary Education Area 20. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 112, Pp: 991 – 996. Available online at www.sciencedirect.com.

Bozaslan, H., & Kaya, A. (2012). Sufficiency Levels of Primary Schools According to Effective School Criteria (Åzanliurfa Province Sample). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 46, 980-986.

Chalmers, D. & Gardiner, D. (2015). An evaluation framework for identifying the effectiveness and impact of academic teacher development programmes. *Studies in Educational Evaluation*, 46, 81-91.

Chang, H. (2014). A study of the relationships between distributed leadership, teacher academic optimism and student achievement in Taiwanese elementary schools. *Informa Ltd Registered in England and Wales Registered*. Number: 1072954, 31, 5, 491-515.

Creemers, B. (2009). *The Effective Classroom*. 4 edition. London: cassell.

Feng, D. (2007). *School effectiveness and improvement in mainland China*. In Avalos, B. & Townsend. International handbook of school effectiveness and improvement. Springer. New York.

Ganihar, N. & Hangal, S. (2008). *School effectiveness: Learner and institution perspective at primary level*. Global Vision Publishing. New York.

Georgia Department of Education (2018). *System for Effective School Instruction: A Model for School Leaders to Build an Effective Instructional Program*. Division of School and District Effectiveness. May 2018.

Gilbert C. & Magulod, Jr (2017). Factors of School Effectiveness and Performance of Selected Public and Private Elementary Schools: Implications on Educational Planning in the Philippines. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*. 5, 1, 73-83.

Gray, J. (2016). Investigating the Role of Collective Trust, Collective Efficacy, and Enabling School Structures on Overall School Effectiveness. *Education Leadership Review*. 17, 1, 114-128.

Günel, Y. & Demirtaşlı, R. N. (2016). A Pathway to Educational Accountability: The Relationship between Effective School Characteristics and Student Achievement. *Universal Journal of Educational Research*. 4, 9, 2049-2054.

Harris, A. (2004). *Contemporary perspectives on school effectiveness and school improvement*, In Reynolds, D. *School effectiveness*. School Improvement. Continuum. London.

Hoy, W.K., & Miskel, C. (2015). *Educational Administration Theory*. Research and Practice (Chinese Edition).

Keow, N. T. (2017). The effect of strategic leadership factors of administrators on school effectiveness under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 3. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 38, 3, 316-323.

Maier, A., Daniel, J., Oakes, J. & Lam, L. (2018). Community Schools A Promising Foundation for Progress. *American Educator*. Summer 2018. 17-22.

Rahayu, S., Ulfatin, N., Wiyono, B. B., Imron, A. & Wajdi, M. B. N. (2018). The Professional Competency Teachers Mediate the Influence of Teacher Innovation and Emotional Intelligence on School Security. *Journal of Social Studies Education Research*, 9, 2, 210-227.

Rai, A. & Prakash, A. (2013). In Pursuit of Effective Schools: from Western Perspective. *Journal on Educational Psychology*. 7, 4, 41-49.

Reid, G. (2007). *Motivating learners in the classroom ideas and strategies*. Paul champ a publishing a sage publications company London city isp.

Rousen, L. (2010). *School Dicipline Best Practice for A dministratore*. 5 Edition Sage Publication Company.

Scheerens, J. (2012). *Effective schooling: Research, theory and practice*. London: Cassell.

Sampson Jr, J. P., Driscoll, M. P., Foulk, D. F., & Carroll, P. S. (2010). *Successful Faculty Performance in Teaching, Research and Original Creative Work, and Service*. Florida State University.

Sirisookslipa, S., Ariratanaa, W. & Keow Ngangc, T. (2015). The Impact of Leadership Styles of School Administrators on Affecting Teacher

Effectiveness. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 186, 1031-1037. online at: www.sciencedirect.com.

Smith, D. and Tomlinson, S. (2013). *The school effect*. London: Institute of Public Policy Research.

Teddlie, C. (2015). *The international handbook of school effectiveness research*. London: Falmer Press.

Townsend, T. (1994). *Effective schooling for community: core plus education*. London: Routledge.

Urbanovič, H. & Balevičienė, S. (2014). Theoretical and Practical Aspects of Concept Good School. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 2275 – 2280.

Westerberg, T. (2010). *Creating the High Schools of Our Choice: A Principal's Perspective on Making High School Reform a Reality*. Routledge.

Wisconsin Department of Public Instruction (2018). *Characteristics of Successful Schools*. Online at: www.dpi.wi.gov

Wu, c. s. (2011). *relationship between primary school management models and school effectiveness*. unpublished Doctoral Dissertation, national Chang-Chi university. Taipei, Taiwan, R.O.C.

Providing a model for promoting the effectiveness Secondary School in Hormozgan Province

Javad Imani, mehdi bagheri, nadergholi ghorchian, Parivash Jafari

Abstract

Effectiveness, though a complex issue in school literature, is undoubtedly a common and important tool for assessing the performance of schools. On the other hand, the effectiveness of educational systems, in particular schools, is still required as a managerial and educational issue for thinking and research. Accordingly, the present study aimed to provide a model for enhancing the effectiveness of secondary schools in Hormozgan province. The statistical population in the qualitative section includes those who are in the field of school effectiveness and in a quantitative section, in School Principals and Teachers in Hormozgan province in the 2017-18 academic year (N = 6800). The sample size in the qualitative section was 10 persons according to the data saturation principle and 364 in the quantitative section based on Cochran formula. Purposive sampling was used to select the sample in the qualitative section and in the quantitative section was used Stratified Sampling. The data collection tool was in the qualitative section, Semi-structured interview and in the quantitative section the Researcher-made questionnaire. Interview validity was obtained by Triangulation method and its reliability was through Cohen's Kappa Coefficient 0.792 and In the quantitative part of validity is variance was calculated by calculating the mean of the variance And the validity of the divergence was confirmed by calculating the AVE root. Reliability questionnaire was obtained through Cronbach's alpha for the 0.86 questionnaire. To analyze the data in the qualitative section of open and axial coding, and in the quantitative part, confirmatory factor analysis and Exploratory Factor Analysis and One-Sample T Test was used. The results obtained identified 6 dimensions and 16 factors and 65 indicators. Other results showed that the current status of secondary school effectiveness is lower than the community average. Other results showed that the current status of secondary school effectiveness was lower than the average of the community. 21 The executive mechanism to enhance the effectiveness of the second school is accepted by the research sample.

Keywords: Education, Effectiveness, Schools, Hormozgan Province.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی